

## בס"ד. שיחת חג הפורים ה'תשי"ט\*.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון באמרו: "מ'וועט אָנהויבן מיט אַ שטורעם". אח"כ צוה לנגן עוד ניגון שמחה.

א. כאשר<sup>1</sup> המגילה מספרת אודות התוצאות וסך-הכל של הנס שהי' בפורים, אומרת זאת המגילה בתיבות קצרות אחדות: "ליהודים<sup>2</sup> היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

[ומזה<sup>3</sup> מובן גם בנוגע לחגיגת פורים "בכל שנה ושנה"<sup>4</sup> ו"בכל דור ודור"<sup>5</sup>, עד היום הזה,

— כמ"ש במגילה<sup>6</sup> "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם", עד לדרא דמלכא משיחא, וגם לאח"ז; ולא רק לעתיד לבוא, אלא גם בזמן הגלות, ככל שיגדל קושי הגלות —

שכדי שתהי' השמחה כרצון הקב"ה, הרי זה צריך להיות באופן ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".]

ואיתא על זה בגמרא: "אורה זו תורה, שמחה זה יום-טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו תפילין".

[כלומר<sup>3</sup>: נוסף על הפירוש הפשוט ד"אורה גו' ויקר", מבארת הגמרא את הפירוש הפנימי ד"אורה גו' ויקר", שהרי בתורה גופא ישנו פשט התורה, "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"<sup>7</sup>, ויש גם פנימיות התורה. והענין בזה:

כשם שבנשמה וגוף, הנה אע"פ שבעיני בשר רואים רק את הגוף, מ"מ, כדי שהגוף יהי' חי, צריכה להיות בו נשמה, ולפי אופן הנהגת הגוף, ניכר אם יש בו נשמה, ואם הנשמה היא תמימה ושלימה,

(\* ההתוועדות נערכה באולם "בילטמאָר".  
 (1 שיחה זו (עד סוס"ט) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפסה בלקו"ש ח"ג ע' 916 ואילך. במהדורא זו ניתוספו ע"י המו"ל עוד איזה מ"מ, וכמה פרטים — בחצאי ריבוע, ובהערות — מהנחה בלתי מוגה.

(2 אסתר ח, טז.  
 (3 מהנחה בלתי מוגה.  
 (4 שם ט, כא. שם, כז.  
 (5 שם, כח.  
 (6 מגילה טז, ב.  
 (7 שבת סג, א. וש"נ.

כך גם בתורה, בנוגע לפשטי המקראות וגופי המקראות — שכדי שה"גוף" יהי' בשלימותו, צריכה להיות בו גם ה"פנימיות", שזהו הפירוש שגילו רז"ל בתושבע"פ.

והיינו, שהענינים ד"אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטם קשורים עם הפנימיות שלהם — "אורה זו תורה, שמחה זה יום טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו תפילין".]

ארבעה<sup>8</sup> ענינים אלו הם אותות המורים על ההתקשרות דישראל עם הקב"ה, והמזן הרשע גזר שבנ"י לא יקיימו ארבעה ענינים אלו, כיון שלא רצה ולא הי' יכול לסבול שבנ"י מצטיינים מכל האומות, ע"י התקשרותם עם הקב"ה. וכשאירע הנס דפורים, ונפטרו מהמזן וגזירותיו — אזי "ליהודים היתה אורה זו תורה, ושמחה זה יום-טוב, וששון זו מילה, ויקר אלו תפילין".

כאשר עושים אות, סימן בדבר כדי להבדילו מדבר שני, צריך ה"אות" להיות רק בדבר זה ולא בדבר השני. אם יהי' האות בשניהם — הרי אז אין זה סימן להבדלה אמיתית, שעל ידו יוכלו להכיר חילוק יסודי בין דבר זה לדבר השני.

וכמו"כ כשמדובר אודות אות שענינו להבדיל את בנ"י מכל שאר האומות בחילוק יסודי ועצמי, הרי זה צריך להיות ע"י ענינים שישנם רק אצל בני ישראל. אבל לפועל רואים שכל ארבעה ענינים אלו — תורה, יום-טוב, מילה ותפילין — ישנם גם אצל אומות אחרות (אף שבאופן אחר).

תורה — גם הגויים מכירים ולומדים באופן שהם יודעים את גודל השכל שישנו בתורה, כמ"ש<sup>9</sup> "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", שגם "לעיני העמים" התורה היא חכמה גדולה; יום-טוב — גם לגויים ישנם ימים-טובים של חירות וכיו"ב; וכן מילה — ישנם גויים רבים שמלים את עצמם (מצד בריאות); וכן בנוגע לתפילין — כשם שיהודים מניחים תפילין כדי להראות שהם שייכים להקב"ה (כדאיתא בגמרא<sup>10</sup> שע"י הנחת תפילין רואים "כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך"<sup>11</sup>), כך נוהגות אומות שונות, להבדיל, לשאת על עצמם סימן ידוע, כדי שיכירו לאיזו אומה או שבט שייכים הם.

(10) ברכות ו, א.  
(11) תבוא כח, יו"ד.

(8) חדא"ג מהרש"א שם. וראה גם שיחת פורים תשט"ז ס"ג (תו"מ חט"ז ע' 170).  
(9) ואתחנן ד, ו.

וא"כ אינו מוכן: כשרצה הקב"ה לעשות אותות שיבדילו את בני"מכל האומות — הרי הי' לו לבחור במצוות וענינים שאומות-העולם אין להם שייכות אליהם, ולא בארבעת הענינים הנזכרים לעיל, שדוגמתם יש גם אצל אומות-העולם?

ב. והביאור בזה:

מתי יש צורך באות כדי להבדיל דבר אחד מזולתו — דוקא בשעה שיש בין שניהם דמיון כלשהו; אז יש צורך בסימן כדי להבדיל ביניהם. אבל אם אין ביניהם שום דמיון, אין צורך באות.

כלומר, שהאותות שענינם להבדיל "בין ישראל לעמים", אינם כדי להבדיל את הנשמה דישראל מנשמות שאר האומות, כי מצד הנשמה אין מלכתחילה שום דמיון בין יהודי לגוי, להבדיל (כמבואר בתניא בתחלתו). ענינם של האותות הוא כדי להבדיל את הגוף היהודי מגופות אומות-העולם; בחיצוניות הרי הגוף דומה לגופים של אינם-יהודים, שהרי גם הגוף של יהודי הוא גשמי, ובחיצוניות לא נראה חילוק בין גוף של יהודי וגוף של אינו יהודי. וזהו ענינם של האותות, להורות שגם הגוף הגשמי של יהודי שונה לגמרי מכל שאר הגופים — הגוף היהודי הוא קדוש<sup>12</sup>.

[ועד"ז<sup>3</sup> בנוגע להנשמה — לא כפי שהיא למעלה ב"אוצר" ששמו "גוף"<sup>13</sup>, שאין לה שייכות לאוה"ע, כדאיתא בתוס'<sup>14</sup> "דנשמות של ישראל ושל עכו"ם אינן בגוף א" — אלא כפי שהיא מלובשת בגוף:

מצד עיני הגוף ונפש הבהמית יכול להיות מעמד ומצב שהנשמה אינה פועלת פעולתה. וע"ד המבואר<sup>15</sup> בנוגע לצער הגלגולים רח"ל, שהנשמה אינה יכולה לפעול פעולתה, דאף שנמצאת שם, ונמצאת שם בכל עיני, מ"מ, אינה יכולה לפעול פעולה.

ולכן יש צורך ב"אות" גם בנוגע להנשמה — שיהי' ניכר שזוהי נפש האלקית, "חלק אלקה ממעל ממש"<sup>16</sup>].

וכיון שענינם של האותות הוא לציין את קדושתו של הגוף היהודי, לכן גם הם כאלה, שבחיצוניות ישנם גם באומות-העולם, ואעפ"כ בישראל הם באופן אחר לגמרי. ענין זה מורה גם שהפעולות הגשמיות הקשורות

(14) שם (ד"ה אין).

(15) ראה ד"ה חייב איניש עטר"ת (תש"ח) — סה"מ עטר"ת ע' ש (תש"ח ע' 108). ועוד.

(16) תניא רפ"ב.

(12) תניא פמ"ט. ואדרבה, בגוף הישראלי יש יתרון על הנשמה, שבו דוקא הוא בחירת העצמות. וראה בארוכה שיחת שמח"ת תרס"ט (סה"ש תורת שלום ע' 120 ואילך).

(13) ע"ז ה, א ובפרש"י.

עם גוף יהודי, אף שאותן פעולות נעשות גם ע"י אומות-העולם (יהודי אוכל ולהבדיל גוי אוכל, יהודי ישן ולהבדיל גוי ישן, יהודי עוסק במסחר ולהבדיל גוי עוסק במסחר וכדומה), הרי אצל בני"הם באופן אחר לגמרי. אצל בני"הם הענינים הגשמיים קדושים הם, "בכל דרכיך דעהו"<sup>17</sup>.

כי, לא זו בלבד שיהודי מכיל קדושה בתוכו, כדבר נוסף על מהותו, אלא עצם מהותו של יהודי הוא קדושה. ולכן תובעים מיהודי שכל עניניו (גם אלו שהם אותם הענינים כמו באומות-העולם) יהיו קדושים.

ג. על פירוש הגמרא "אורה זו תורה", שואלים: התורה נקראת תמיד בשם "אור", לשון זכר, ומדוע נאמר כאן "אורה", לשון נקבה? ומתרץ אדמו"ר הזקן<sup>18</sup>, ש"תורה" כאן קאי על תורה שבעל-פה, שהיא מקבלת מתורה שבכתב<sup>19</sup>, ולכן נאמר כאן "אורה" לשון נקבה.

החילוק בין תורה שבכתב לתורה שבעל-פה הוא: תורה שבכתב היא למעלה מענין של שכל<sup>20</sup>. הכל יודעים, שתורה שבכתב נתן הקב"ה למשה רבינו בהר סיני, ומובן מאליו שהגישה לתורה שבכתב היא לא מתוך חקירות ופלפולים של שכל, אלא מתוך אמונה.

לעומת זאת, התורה שבעל-פה ענינה לבאר בסברות של שכל את הענינים שנאמרו בקיצור בתורה שבכתב, וכן ללמוד ממנה דינים שלא נאמרו בתורה שבכתב בפירוש, ע"י השוואות וראיות שכליות: שכיין שבתורה שבכתב נאמר דין כך וכך, הרי מזה מובן שגם במקרה אחר צריך להיות אותו הדין (היקש, קל וחומר וכדומה).

ונמצא, שהתורה שבעל-פה היא ענין שניתן לשכל, ואעפ"כ, גישתם של בני"הם גם לתורה שבעל-פה היא מתוך אמונה; ואין פוסקים כפי המתקבל בשכל הפרטי, אפילו אם יש לכך ראיות חזקות שונות — אם יש סתירה לכך מהפוסקים, ראשונים ואחרונים, שפסק ההלכה שלהם נתקבל בתפוצות ישראל. ועד שאפילו בזמן המשנה, אצל התנאים, פסק-הדין הוא: "אם הלכה היא נקבל (אע"פ ש) לדין יש תשובה"<sup>21</sup>.

— דפי' באו"א). וראה גם שיחת פורים דאשתקד סל"ו (תו"מ חכ"ב ע' 143).  
 (19) וכהלשון הרגיל בתורה שבע"פ: "מנא הני מילי — דאמר קרא" (מהנחה בלתי מוגה).  
 (20) ראה לקו"ת ויקרא ה, ב.  
 (21) יבמות עו, ב (במשנה). וש"נ.

(17) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. ונתבאר בלקו"ש ח"ג ע' 907.  
 (18) ראה ד"ה ליהודים היתה אורה (ברשימות הצ"צ למג"א (אוה"ת מג"א (הוצאת תש"נ) ע' קמט ואילך). וראה ד"ה זה ביבכל דשנת תקס"ג-ס"ד (מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' סב) ובשערי אורה ד"ה וקבל פל"ד

יכולים לטעון: הייתכן? אילו הי' מדובר בענין של תורה שבכתב, לא ניתן הדבר לשכל; אבל מכיון שבתורה שבכתב לא נאמר דין זה בפירוש, אלא זהו ענין של תורה שבעל-פה, שניתנה לשכל, והרי הפוסקים שפסקו דין זה בדור שלפניו פסקו כן, לכאורה, רק משום שהיו להם ראיות שכליות על כך, וכיון שאצלו, בשכל שלו, מתקבל באופן אחר — מדוע עליו להתחשב עם הפסק שלהם?

והמענה לזה, שגישתם של ישראל גם לתורה שבעל-פה היא — אמונה ויראת שמים, כמארז"ל<sup>22</sup>: "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת". ודאי שצריך ומוכרח להיות "חכמתו", שהרי זהו ענינה של תורה שבעל-פה, חכמה ושכל; אבל מתי "חכמתו מתקיימת", מתי יכול להיות להחכמה קיום — בשעה ש"יראת חטאו קודמת לחכמתו", כאשר יראת-החטא היא אצלו לפני והקדמה להחכמה.

[וזהו<sup>3</sup> גם מ"ש בגמרא במסכת סנהדרין<sup>23</sup> "והוי' עמו"<sup>24</sup> — שהלכה כמותו בכל מקום]:

לכאורה: מהי שייכות הענינים זל"ז? כדי שתהי' "הלכה כמותו" יש צורך בשכל הישר, ומה שייכים שאר הענינים?

והביאור בזה — שבודאי יש צורך בהבנה והשגה, ועד כדי כך, שכאשר הלימוד הוא ללא הבנה והשגה אין זה בגדר לימוד התורה<sup>25</sup>, אבל אעפ"כ, כדי שתהי' הלכה כמותו, שיכוון לרצון העליון, צריך להיות "הוי' עמו" — שזהו תוכן הענין ד"יראתו קודמת לחכמתו", שאז "חכמתו מתקיימת", משא"כ כאשר מתחילים מענין החכמה, ואח"כ בא ענין היראה, אזי אין קיום להחכמה, וע"ד המשל<sup>26</sup> "לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו כו"'].  
 וזה הי' גם החילוק בין הצדוקים להפרושים. בנוגע לתורה שבכתב לא נחלקו הצדוקים<sup>27</sup>; גם הם הבינו שתורה שבכתב<sup>28</sup> בהכרח לקבל — אם השכל רוצה ואם לאו. היא ניתנה למשה מסיני. על מה נחלקו — על התורה שבעל-פה: מכיון שהיא ענין של שכל — טענו הם — יכולים

(27) סנהדרין לג, ב ובפרש"י. ובכ"מ.  
 (28) שכל התיבות והאותיות שבה הם בתכלית הדיוק, כמארז"ל (קידושין ל, א) "לפיכך נקראו ראשונים סופרים, שהיו סופרים כל האותיות שבתורה", כך, שבודאי אי אפשר לשנות בה מאומה (מהנחה בלתי מוגה).

(22) אבות פ"ג מ"ט.  
 (23) צג, ב.  
 (24) שמואל-א טז, יח.  
 (25) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ.  
 (26) אבות שם מ"ז. וראה ד"ה פתח ר"י כו' שנה זו (לקו"ש ח"ד ע' 1210 ואילך. תר"מ חכ"ד ע' 201 ואילך).

בעצמם לפרש כפי הבנתם, ואינם צריכים להתחשב עם קבלת חז"ל. אבל גישתם של הפרושים היא, שכשם שהקב"ה נתן למשה רבינו תורה שבכתב, כך נתן לו בשעת מעשה<sup>29</sup> גם את התורה שבעל-פה. החילוק אינו אלא שתורה זו נתן לו בכתב, ותורה זו נתן לו בעל-פה; תורה שבכתב אינה מלובשת בשכל, ואילו תורה שבעל-פה אכן מלובשת בשכל. אבל אין זה אלא שהתורה שבעל-פה באה בלבוש של שכל, אבל היא אותה תורה עצמה, שבאה מהקב"ה, שהוא למעלה משכל, והגישה, גם אלי, צריכה להיות — אמונה.

ודוקא תורה שבעל-פה ("אורה", לשון נקבה), הוא ה"אות" המבדיל את ישראל מאמות-העולם<sup>30</sup>: אפילו בתורה שבעל-פה, שהיא מלובשת בשכל, נרגשת אצל בני ישראל קדושה; גם בה העיקר אצלם הוא — אמונה, שלמעלה משכל.

ד. וכמו"כ בנוגע להאות השני — "שמחה זה יום-טוב":

כאמור לעיל, גם לגויים ישנם ימים טובים משלהם, אבל אצל בני"הרי זה באופן אחר לגמרי; אצל בני"ה יום-טוב הוא קדושה.

בבוא "שמחה זה יום-טוב", מתאספים בני-אדם יחד ומשמחים את עצמם, אוכלים בשר ושותים יין וכו', שאינם ענינים רוחניים. אבל בזה ניכר החילוק בין בני"ה לאינם-יהודים, להבדיל: אצל אינם-יהודים מביאים ענינים אלו להוללות וכו', אבל אצל בני"ה יום-טוב הוא באופן אחר לגמרי<sup>31</sup>. גם הם משמחים את עצמם אז ושותים וכו', אבל אין זה מביא אותם לידי הוללות ח"ו, אלא אדרבה — הדבר מביא אותם לידי יראת

29) כל המצוות שניתנו לו למשה בסיני בפירושן ניתנו (הקדמת הרמב"ם ליד החזקה).  
30) ראה שמו"ר רפמ"ז: "זו המשנה והתלמוד שהם מבדילים בין ישראל לבין העובדי כוכבים".\*

31) עד"ז ראה שבלי הלקט ערוגה שני' הל' קכ"ו בשם רש"י. ספר המנהיג הלכות שבת ס, בשם מדרש תהלים. ועוד. הובא בשו"ע אדמוה"ז סרצ"ב ס"ג.

על הסדר, מקרא ומשנה תלמוד ואגדה. אמר לפניו, רבש"ע, אכתוב אותה להם, אמר לו איני מבקש ליתנה להם בכתב, מפני שגלוי וידוע לפני שעכו"ם עתידין לשלוט בהם וליטול אותה מהם. אלא המקרא אני נותן להם במכתב, והמשנה והתלמוד והאגדה אני נותן להם על פה, שאם יבואו עכו"ם וישתעבדו בהם, יהיו מובדלים מהם. אמר לנביא אם אכתוב לו רובי תורתיו כמו זר נחשבו כו" (מהנחה בלתי מוגה).

(\* ובפרטיות יותר:

איתא בגמרא (גיטין ט, ב) בפירוש הכתוב (הושע ח, יב) "אכתוב לו רובי תורתיו כמו זר נחשבו" — "אתמוהי קא מתמה כו", אלא, "דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה, דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב". וכמבואר במדרש (שם): "בשעה שנגלה הקב"ה בסיני ליתן תורה לישראל, אמרה למשה

שמים; ואפילו בשמחת פורים, כשישנה מצוה לשתות "עד" דלא ידע<sup>33</sup>, הרי השמחה מוסיפה יראת-שמים וקדושה, וגם כשיהודי עומד כבר במצב של "עד דלא ידע", מרגיש הוא גם אז (אם-כי לא ע"י שכל) ש"ארור המן" ו"ברוך מרדכי"<sup>32</sup> (כפי שיתבאר לקמן).

ה. (וסיים<sup>34</sup> כ"ק אדמו"ר שליט"א):

כל זה הוא בנוגע לפשט הענין; ועכשיו, מן היושר שאחד המסובים ינסה זאת — להיות במעמד ומצב ד"לא ידע"<sup>35</sup>, ואעפ"כ, להיות כדבעי למהוי, ויוציא את כל הקהל, וממנו יראו וכן יעשו.

יש לגייס את אחד המסובים, או שיתנדב מעצמו (בלשון המדינה: "וואַלונטיר").

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): "המעשה הוא העיקר"<sup>36</sup> — שמישהו יהי' במעמד ומצב ד"עד דלא ידע".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן ניגון הקפות לאביו הרלווי"צ ז"ל].

\* \* \*

ו. כמו"כ בנוגע ל"ששון זו מילה":

יש גם גויים שמלים את עצמם, אבל אצל בני" המילה היא באופן אחר לגמרי.

על "ששון זו מילה", מביאה הגמרא ראי' מהפסוק<sup>37</sup> "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", שאמר דוד המלך בנוגע למצות מילה. מכאן רואים שני דברים: א) שבמצות מילה ישנה שמחה מיוחדת, "ששון" ("ששון" מורה על שמחה גדולה יותר מאשר "שמחה"<sup>38</sup>), ב) שמצות מילה היא כמו נטילת שלל רב משונא.

(ב"ק כו, סע"א) "אדם מועד לעולם כו' בין ער בין ישן" (מהנחה בלתי מוגה).

(34) סעיף זה — מהנחה בלתי מוגה.

(35) ראה גם שיחת פורים תשט"ז סכ"ו (תו"מ חט"ז ס"ע 145). וש"נ.

(36) אבות פ"א מי"ז.

(37) תהלים קיט, קסב.

(38) ולכן בשמחת בית השואבה — שמחה גדולה ביותר — נאמר (ישעי' יב, ג) "ושאבתם מים בששון". ועיין סוכה מח, ב.

(32) מגילה ז, ב. שו"ע או"ח סתרצ"ה ס"ב.

(33) ולהעיר, שבשאר הימים טובים "חייבין ב"ד להעמיד שוטרים כו'" (רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הכ"א. טושו"ע ואדה"ז או"ח סו"ס תקכט), משא"כ בפורים, הרי גם הב"ד הוא שיכור... ובמילא גם השוטרים הם שיכורים (ראה גם תו"מ חכ"ד ע' 131), כך, שלכאורה אין מי שישמור עליו שגם בהיותו במעמד ומצב ד"עד דלא ידע", יתנהג כפי שיהודי צריך להתנהג בכל עת ובכל שעה, וכדברי המשנה

מהו גודל השמחה כל-כך במיוחד במצות מילה, ומיהו השונא שממנו נוטלים שלל רב ע"י מצות מילה?  
ויובן זה מדברי הרמב"ם<sup>39</sup> שהמילה מחלישה אצל הנימול את תאוות עולם הזה.

עולם הזה עם ריבוי התענוגים והתאוות שבו, נקרא "עולם הקליפות"<sup>40</sup>, שזהו השונא הגדול ביותר של יהודי. וכאשר יהודי מחליש את תאוות עולם הזה, ויתירה מזו, שנוטל את כל תענוגי עולם הזה ומנצל אותם לקדושה (כמ"ש<sup>41</sup> "כל חלב לה"), דהיינו שהשמן והטוב ביותר מכל דבר יש ליתנו להקב"ה) — עי"ז נוטל הוא מהשונא שלל רב, ומהטוב ביותר, ונותנו לקדושה, ולכן שמח היהודי שמחה גדולה.

ובענין זה הוא החילוק בין מילה בישראל למילה בגויים, להבדיל: ענין המילה אצל גוי פועל אצלו צער וכאב בלבד; כתוצאה מכך יש לו כאב בגשמיות, ובפרט שע"ז נחלשים תאוותיו — הרי עבורו זהו צער וכאב נוסף, שהרי תענוגי ותאוות עולם הזה גורמים לו עונג בעולם הזה, בחייו, וכשנוטלים ממנו ענינים אלו, הרי זה עבורו צער גדול ביותר. ופעולת המילה אצלם אינה אלא בלית ברירה, כדי להינצל מצער גדול עוד יותר<sup>42</sup>.

לעומת זאת, אצל יהודי, גורמת המילה אצלו "שש אנכי", דהיינו שהוא שמח בכך. ההבדלה מתענוגי עולם הזה מהוה שמחה אצלו, כיון שפנימיות מהותו של יהודי אינה התענוג מהעולם הזה, אלא, להבדיל, התענוג באלקות: עולם הזה, חומר — "חמור" הרי הוא "שונאך"<sup>43</sup>, ונטילת שלל מהשונא פועלת אצל יהודי שמחה גדולה ביותר.

ז. ובפרטיות<sup>34</sup> יותר:

ענינה של מצות מילה — "בריתי בבשרכם לברית עולם"<sup>44</sup> — שיהודי יתנהג כרצונו של הקב"ה לא רק כאשר נשמתו נמצאת למעלה,

לגופה", שהרי הי' להם נוח יותר שלא יצטרכו כלל לענין המילה, ועושים זאת רק כדי שלא לבוא לידי סכנה גדולה יותר, בבחינת הרע במיעוטו (מהנחה בלתי מוגה).  
(43) משפטים כג, ה. וראה תר שם טוב בהוספות סכ"א (נעתק ב"היום יום" כח שבט).  
(44) לך לך יז, יג.

(39) מו"נ ח"ג פל"ה ופמ"ט.  
(40) תניא פ"ו (י"ד, ב) בשם הע"ח שער מ"ב ספ"ד.

(41) ויקרא ג, טז. רמב"ם הל' אסורי מזבח בסופן. וראה לקו"ש ח"ג ע' 897 ואילך.  
(42) וע"ד שמצינו בהלכות שבת שמלאכה שאינה צריכה לגופה אינה חשובה מלאכה (שבת עג, ב. וש"נ). ועד"ז בנדר"ד, שפעולת המילה אצלם היא באופן ש"אינה צריכה



אלא גם בירידתה בגוף ונפש הבהמית בעוה"ז הגשמי והחומרי, ושם יתנהג כיהודי לא רק כאשר הנשמה והגוף נמצאים כל ימיהם בביהמ"ק בקדה"ק, אלא גם בצאתם לאוהל מועד, בחצר אוהל מועד, בהר הבית כו', ואפילו בחוץ לארץ בזמן הגלות, במעמד ומצב של חושך,

וכל זה — אע"פ ש"אתם המעט מכל העמים"<sup>45</sup>, כפשוטו ממש, ועד שאפילו בד' אמות שלו הרי הוא חלוש ומועט לא רק לגבי הגשמת העולם, אלא גם לגבי הגשמת גופו ונפשו הבהמית, וכנגד כולם יש רק נפש אלקית שצריכה להלחם עמהם ולמלא את רצונו של הקב"ה.

והסדר בזה — לא באופן שנפש האלקית תיבדל מהגוף ונה"ב והעולם ולא תתעסק עמהם, שכן, באופן כזה לא יהי' "שלל רב";

רצונו של הקב"ה — שהנשמה תתקשר עם נה"ב, ונה"ב עם הגוף והגוף עם חלקו בעולם, ושם תהי' הנהגתו באופן ש"בכל דרכיך דעהו", היינו, שעניני העולם גופא — ענינים של עוה"ז הגשמי והחומרי, עולם הקליפות והסט"א שהרשעים גוברים בו — לא זו בלבד שאינם מזיקים לו (ובלשון חז"ל<sup>46</sup>: "שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם"), אלא אדרבה — שעושה מהם "שלל רב":

היכן שנמצא דולר — עושה ממנו מצות צדקה, עי"ז שנותנו עבור ישיבה ובית-כנסת, או לעניים; בית יפה — עושה ממנו בית-מדרש או ישיבה; בגד יפה — עושה ממנו בגדי שבת ויו"ט; מאכל ערב — נותנו לעניים שהם ה"אורחים" של הקב"ה, או שמצניעו לשבת ויו"ט שאז האכילה היא מצוה<sup>47</sup> — שע"ז מתעלים עניני העולם לקדושה, שזהו"ע "שלל רב".

ובענין זה יש מעלה אצל בעלי-עסק לגבי יושבי-אוהל:

יושבי-אוהל שאינם עסוקים כ"כ בעניני העולם — הנה גם אצלם ישנו "שלל", שהרי אי אפשר שלא יהיו זקוקים לאכילה ושתי' ושינה ושאר צרכי האדם, אבל אין זה "שלל רב"; לגבי הכחות שלהם הרי זה נחשב ל"שלל רב", אבל אין זה "שלל רב" לאמיתתו.

אבל בעלי-עסק שרוב ימיו ושנותיו נמצא בין אינם-יהודים, להבדיל, או גם בין יהודים, אבל, כאלו שלעת-עתה אינם יודעים מהענין ד"בכל דרכיך דעהו" באופן ש"כל חלב לה", ובמעמד ומצב כזה מנהל את המלחמה שבין הקדושה להיפך הקדושה, לעשות מכל העולם ביהמ"ק

46) ב"מ קז, סע"א.

47) שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"א.

45) ואתחנן ז, ז. וראה גם שיחת פורים

תשי"א ס"ח (תו"מ ח"ב ע' 313 ואילך).

לו ית' — הרי זה "כמוצא שלל רב", שנוטל "שלל רב" מהצד דלעו"ז, עי"ז שמכניס את כל עניני העולם לד' אמות של קדושה, לבתי-כנסיות ובתי-מדרשות, החזקת תלמידי חכמים, וכל צרכי נה"א וגוף קדוש של כאו"א מישראל.

וזהו ענין "ששון זו מילה, שנאמר שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" — שע"י "בריתי בבשרכם לברית עולם", מקשרים גם את העולם עם הקב"ה.

וזהו גם מה שאמרו חז"ל<sup>48</sup> "באיזה זכות הי' אהרן נכנס לבית קדש הקדשים כו' זכות המילה היתה נכנסת עמו" — כפי שיהי' סוכ"ס בביהמ"ק השלישי בביאת משיח צדקנו.

ח. וכמו"כ הוא בנוגע ל"ויקר אלו תפילין":

כאמור לעיל, התפילין הם סימן על מי שמניחם, שהוא שיין להקב"ה — "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך". אף שגם באומות העולם ישנם אותות שונים המורים לאיזה עם ושבת הם שייכים, מ"מ, אצל בניי הרי זה באופן אחר לגמרי.

תפילין כוללים: פרשיות, בתים ורצועות, וכולם נעשים מעור בהמה; את התפילין מניחים על יד שמאל ועל הראש, ועי"ז משעבדים את הלב והראש<sup>49</sup>, הם נעשים "כלי" לתפילין.

לכאורה, איזה מקום יש לזה בשכל, שאדם, בר-דעת, יקיף את ראשו ברצועה של בהמה, וישעבד את מוחו ולבו לעור בהמה של הבתים והפרשיות? אלא מאי — על עור הפרשיות נכתב "שמע", "והי' אם שמוע", "קדש", "והי' כי יביאך"? הרי ענינים אלו "כתובים" במוחו ובלבו (לפחות בשעה שמניח תפילין, שהם אסורים בהיסח הדעת<sup>50</sup>), והחילוק הוא רק שבתפילין הם על עור בהמה.

אילו הי' מדובר בילד קטן, שאין לו שכל — אזי לא היתה הקושיא גדולה כ"כ. אבל הדין הוא שקטן פטור מתפילין, ורק כשנעשה אדם בן י"ג שנה, ונעשה בר-דעת — דוקא אז מוטל עליו<sup>51</sup> חיוב לשעבד עצמו לתפילין הנעשים מעור בהמה; בבהמה גופא — מהעור שלה, שהוא החלק התחתון והגס ביותר של הבהמה, ודוקא — שחורות (היפך מ"ונאורה"<sup>52</sup>)?

51) משא"כ אביו — מחנכו משודע

לשמור תפיליו (שו"ע רבנו הזקן או"ח סוסל"ז).

52) שה"ש א, ה.

48) שמו"ר פל"ח, ח. וש"נ.

49) שו"ע או"ח (ואדה"ז) סכ"ה ס"ה.

50) (סי"א). וראה גם תניא פמ"ט (נו, ב).

50) (טושו"ע ואדה"ז או"ח רסכ"ח).

אלא כיון שבתפילין נכתב "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד"<sup>53</sup> וכו', הרי הוא משעבד את עצמו, מוחו ולבו, אל הנכתב בתפילין, כי כן צוה המלך.

[כלומר<sup>3</sup>: השעבוד הוא באופן שלא איכפת לו כלל מהו הדבר שאליו צריך לשעבד את עצמו; אם הוא רק יודע שרצונו של הקב"ה שישעבד את עצמו לדבר זה — הרי הוא עושה זאת, מבלי לשאול היתכן שהוא צריך להיות למטה יותר מבהמה... לשעבד מוחו ולבו לתפילין שנעשו מעור בהמה!

וע"ד מ"ש בדוד<sup>54</sup> "אם כה יאמר ה' לא חפצתי — הנני"<sup>55</sup>.

וע"ד דברי הגמרא במסכת חולין<sup>56</sup> על הפסוק<sup>57</sup> "אדם ובהמה תושיע ה'", "אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה", היינו, שלגבי ציווי הקב"ה עושים את עצמם כמו שאין להם שכל והבנה והשגה כלל, ומקיימים ציווי הקב"ה באופן דהקדמת נעשה לנשמע<sup>58</sup>].

וזהו החילוק בין האותות בגויים ובין, להבדיל, תפילין: האותות של אינם־יהודים — מתגאה ומתפאר האדם בהם, אם הוא מרגיש בהם רוממות ודקות, הוא רואה יופי וכו'. לעומת זאת, זה שיהודי מתפאר בתפילין — הרי זה דוקא כשהם עור של בהמה, ושחורות דוקא. בהם נכתב ומתקבל במסירות־נפש: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

[ועז"נ<sup>3</sup> "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך":

כאשר כל עמי הארץ רואים שיהודי מבטל את עצמו ("ער וואַרפט זיך אונטער") לרצונו של הקב"ה באופן של הקדמת נעשה לנשמע ע"י הנחת תפילין שבראש בכל יום ויום,

הרי זה פועל ש"יראו ממך" — ע"ד מה שכתוב במגילה<sup>59</sup> "כי נפל פחד היהודים עליהם", כמדובר בארוכה אשתקד<sup>60</sup> הפירוש בזה<sup>61</sup>, "שמתפחדים ממה שמפחדים היהודים, והוא כי יראת שמים עליהם".

ט. כאמור לעיל, ארבעה דברים אלו — תורה, יום־טוב, מילה ותפילין — הם האותות המציינים ומבדילים גם את הגוף היהודי מכל

58) ראה שבת פח, א.

59) אסתר ח, יז.

60) שיחת פורים תשח"י סכ"ט ואילך (תו"מ חכ"ב ע' 137 ואילך).

61) מחיר יין להרמ"א על מג"א עה"פ.

53) ואתחנן ו, ד.

54) שמואל"ב טו, כו.

55) ראה ביאורי זוהר לאדרמ"ר האמצעי

ס"פ פקודי.

56) ה, ב.

57) תהלים לו, ז.

שאר הגופים, ולכן עמד לנגדם המן הרשע בחוזק כל-כך. להמן הרשע לא נגע כל-כך קדושתו של יהודי בשעה שהוא עוסק בעניניו הרוחניים, עיניו נשמה; אבל כשמדובר בעינים "גשמיים" (כמו ארבעת העינים הנ"ל), השייכים להגוף, הרי בעינים אלו — טען המן — אל תבדיל עצמך, אלא ה' שוה להגוי ח"ו<sup>62</sup>.

מגזירה זו, שגזר המן הרשע לבטל את ה"אותות" — הקדושה שישנה אצל בני גם בעינים שבהם שוים הם בחיצוניות לאינם-יהודים — ממנה נמשכה הגזירה למנוע ר"ל אפילו עיני יהדות שגם בחיצוניות שונים הם מאינם-יהודים, עד שבאה הגזירה — היל"ת — "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים"<sup>63</sup>.

כי, כאמור לעיל: עצם מהותו של יהודי היא קדושה, ולכן, בשעה שרוצים להבדילו מקדושה (אף שמסכימים שבזמנים מסויימים, עינים מסויימים יהיו קדושים אצלו), נוטלים ממנו את כל מהותו.

ולכן, כשנפטר מהמן וגזירותיו, תיקנו את היום-טוב<sup>64</sup> דפורים, שהוא יום שבו עורכים סעודה גשמית, אוכלים ושותים, עד "לבסומי כו' עד דלא ידע"<sup>65</sup>, ובשעת מעשה — בה"לא ידע", מונח אצל היהודי ש"ארור המן" ו"ברוך מרדכי", עיני רע (המן) מופרכים אצלו, "ארור",

השתלשלות; כחות הגלויים, אבל לא יתרון כמה שלמעלה מהשתלשלות. וזה ה' הנס דפורים, גילוי היתרון דישראל גם בבחינת הגורל שלמעלה מהשתלשלות (שלכן נקרא היום-טוב בשם פורים), ויתרון זה מתבטא בהבדלתם מאומות העולם גם בעיניהם הגופניים (שזהו גם כן מה שהנס דפורים נתלבש בעינים טבעיים) שלמטה מהשתלשלות הקשורים בבחינה שלמעלה מהשתלשלות. וכנ"ל (הערה 12), שבעיני הגוף דוקא מתבטאת בחירת העצמות.

63 אסתר ג, יג.

64 דגם (חנוכה ו) פורים מיקרי יו"ט — אף דאיטור מלאכה דיו"ט לא קיבלו עלייהו (מגילה ה, ב). — ראה ג"כ לקו"ת דברים (נח, א). ולהעיר ממרז"ל כל המועדים יהיו בטלין וימי הפורים לא כו' (מדרש משלי פ"ט). ואפילו ט"ו באב נקרא יו"ט (סוף תענית).

65 (והיות שבמצוה זו מתבטא ענין

62 שייכות ההתנגדות ע"ז להמן האגגי, קליפת עמלק, דוקא: קליפת עמלק היא הקרירות דשכל המנגד להעבודה דקבלת עול שלמעלה מטעם ודעת (ראה לקו"ש ח"ג ע' 915 הערה 12), והשכל, עם היות שהוא עצמו מכריח שישנם עינים שלמעלה מהשגתו, שלכן מסכים הוא על עיני קדושה (והבדלה) למעלה מהשכל, בכל זה, הוא מגביל, שהקדושה תהי' רק בעיני הנשמה, עינים רוחניים, אבל לא בעיני הגוף. השכל הוא כח פרטי באדם ולא האדם עצמו, ולזאת כאשר הקדושה היא רק מצד השכל, איננה מתפשטת בכל עיני האדם, עד לעיני הגופניים שלמטה מן השכל. והעבודה של "בכל דרכיך דעהו" הוא לפי שאיש הישראלי קדוש בעצם מהותו (כנ"ל סוס"ב). — וזהו ג"כ מה שהמן "הפיל פור הוא הגורל" (אסתר ג, ז, ט, כד), כי גורל עיניו למעלה מן השכל; למעלה מהשתלשלות, ומחשבת המן היתה שהיתרון הישראלי על אומות העולם הוא רק מצד עיני

ועניני טוב (מרדכי) הם אצלו "ברוך", דכיון שהתקשרותו עם הקב"ה אינה דבר נוסף עליו, אלא זוהי כל מהותו, לכן מרגיש הוא — לא רק מצד ידיעה בשכל, אלא גם בשעה ש"לא ידע" — מצד מהותו, ש"ארוך המן" ו"ברוך מרדכי".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון אימתי קאתי מר, באמרו: "זאָגט עפעס אַ פריילעכען ניגון"].

\* \* \*

י. נוסף על האמור לעיל בפירוש הכתוב "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", הן הפירוש הפשוט כפי שענינים אלו הם מצד הגוף, והן פירוש הגמרא "אורה זו תורה כו' ויקר אלו תפילין", כפי שענינים אלו הם מצד מצוות התורה — ישנם עוד פירושים "כהנה וכהנה"<sup>66</sup>, "גבוה מעל גבוה גר' וגבוהים עליהם"<sup>67</sup>.

ובהקדמה — שבכל עניני התורה ישנם בכללות ד' פירושים: פשט רמז דרוש וסוד. ובפרטיות יותר — כמבואר בכתבי האריז"ל<sup>68</sup> שכיון שיש ששים ריבוא נשמות כלליות, וכל אחת מהן יש לה חלק הן בפשט הן ברמז הן בדרוש והן בסוד, לכן יש בכל ענין בתורה ששים ריבוא פשטים, ששים ריבוא רמזים, ששים ריבוא דרשות וששים ריבוא סודות. ויש להוסיף, שע"פ המבואר בתניא<sup>69</sup> ש"ששים רבוא נשמות פרטיות אלו הן שרשים, וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות כו'" — הרי מובן, שעד"ז הוא גם בנוגע לששים ריבוא פשטים רמזים דרשות וסודות שבתורה.

ומסיים בכתבי האריז"ל, שכיון שמשה רבינו כולל את כל ששים ריבוא נשמות ישראל (שלכן הי' שקול כנגדם<sup>70</sup>), כולל הוא גם את כל ששים ריבוא הפירושים שבפרד"ס התורה, ולכן אמרו רז"ל<sup>71</sup> שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (בכל ששים ריבוא הפירושים שבתורה) נאמר למשה מסיני.

הקדמה ג' (קח, ב). לקוטי מהרח"ו שבסוף שער מאמרי רז"ל להאריז"ל.  
69) פל"ז (מח, א).  
70) מכילתא בשלח טו, א. פרש"י ר"פ יתרו. ועוד.

71) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר שבהערה 30 ובשוה"ג. ועוד. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.

הפורים, לכן י"ל דחיובה הוא במשך כל היום. ראה לקו"ש ח"ג ע' 916 הערה 14. שיחת פורים דאשתקד ס"ה (תו"מ חכ"ב ע' 120).

66) ראה סנהדרין כא, א.  
67) קהלת ה, ז.  
68) שער הגלגולים הקדמה יז. וכ"כ בש"וה"ק בענין היחודים על קברי צדיקים

יא. ומזה מובן, שישנו גם הענינים ד"אורה ושמחה וששון ויקר" כפי שמשקפים בענין הספירות<sup>72</sup>:

"אורה" — קאי על ספירת החכמה, כידוע<sup>73</sup> בפירוש "יהי אור"<sup>74</sup> ששייך לענין החכמה, וכמ"ש<sup>75</sup> "חכמת אדם תאיר פניו".  
 "שמחה" — קאי על ספירת הבינה, כמ"ש<sup>76</sup> "אם הבנים שמחה".  
 "ששון" (זה מילה) — קאי על ספירת היסוד שנקראת "כל"<sup>77</sup>, ע"ש שכוללת את כל הענינים דז"א.

ו"יקר" — קאי על ספירת המלכות שנקראת בשם "יקר"<sup>78</sup>, וכן הוא גם בפשטות, ש"יקר תפארת גדולתו"<sup>79</sup> קשור עם תפארת המלך בעת מלכותו.

ונמצא, שד' הענינים ד"אורה ושמחה וששון ויקר" כוללים את כל הספירות מראשיתם ועד סופם ותכליתם.

יב. ומזה מובן שענינים אלו ישנם גם בעבודת האדם — שהרי עשר הכחות שבנפש האדם "נשתלשלו מהן" (כדאיתא בתניא<sup>80</sup>), מעשר הספירות:

תחילת העבודה היא באופן של "יקר" — שאין זו העבודה האמיתית לשמה, כי אם, כמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה<sup>81</sup> שתחילת עבודת האדם — עד שיתרגל בעבודה לשמה — היא "שלא לשמה", אם מצד שכר כפשוטו, או מצד השכר דעולם הבא, היינו, מצד ענינים של יוקר, ולא מצד הענין בעצמו.

ואח"כ הולך מן הקל אל הכבד, שמהעבודה באופן של "יקר" בא לעבודה באופן של "ששון" — "שש אנכי על אמרתך"<sup>37</sup>, היינו, ששמח שביכלתו לקיים את רצונו של הקב"ה, ומלבד זה לא נוגע לו מאומה! ובלשון הידוע<sup>82</sup>: "אילו נצטווה לחטוב עצים" — גם אז הי' עושה זאת באותה חיות והתלהבות.

77 ראה זח"א לא, סע"א. ועוד.  
 78 ראה אוה"ת מג"א (הוצאת תש"נ)  
 ס"ע קנ"ג ואל"ך.  
 79 אסתר א, ד.  
 80 רפ"ג.  
 81 פ"י ה"ה.  
 82 לקו"ת שלח מ, א. ובכ"מ.

72 ראה גם אג"ק חכ"ז ע' קיד בהערה.  
 73 ראה לקו"ש חל"ד ע' 15 הערה 42.  
 וש"נ.  
 74 בראשית א, ג.  
 75 קהלת ח, א.  
 76 תהלים קי"ג, ט. וראה לקו"ת דרושי  
 שמע"צ פח, ד. וש"נ.

ועי"ז נעשה אצלו ענין של "שמחה" — התרחבות והתפשטות בכל עניניו.

ועד שמגיע לענין ה"אורה" — שזהו מעמד ומצב שלמעלה מכל מדידה והגבלה, בדוגמת מעלת ה"אור" שהוא נעלה יותר לא רק מ"רקיע" אלא גם מ"מים"<sup>83</sup>,

ועד לדרגא נעלית יותר — כהדיוק ד"אורה" לשון נקבה, שהו"ע המקבל,

— וע"ד המבואר<sup>84</sup> בענין "ואמונה כל זאת וקיים עלינו"<sup>85</sup>, שהענין ד"כל זאת", לשון נקבה, בחי' מקבל, בחי' המלכות שמקבלת מלמעלה, הוא נעלה יותר מהענין ד"קיים עלינו", דקאי על המלכות כפי שנעשית "ראש לשועלים" —

והיינו, שלאחרי שנעשית ההתרחבות וההתפשטות בכל עניניו ובכל הכחות שלו, עד שלא ניכר אצלו ענין של כלי ומדידה והגבלה, כי אם "אור" בלבד — אזי בא לדרגא נעלית יותר: ביטול במציאות בתכלית, "כעבדא קמי מרי"<sup>86</sup>, היינו, שאינו אפילו בבחינת "אור", אלא הוא רק מקבל ("אורה") מהמאור ועצמות ומהות שלמעלה.

יג. אמנם, סדר הנ"ל (מ"יקר" עד ל"אורה") הוא בעבודת האדם מלמטה למעלה, מן הקל אל הכבד; אבל בענין השכר שנמשך מלמעלה ע"י העבודה — הסדר הוא מלמעלה למטה, מן הגדול אל הקטן: לכל לראש — "אורה", ואח"כ "שמחה", ואח"כ "ששון" ואח"כ "יקר".

וכידוע גם הפתגם שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר<sup>87</sup> בשם אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שכאשר צדיק שנמצא למטה (נשמה בגוף) רוצה לפעול התעוררות אצל איש ישראל, אזי מתחיל מהנשמה כפי שמלוכשת בגוף, ואח"כ פועל בנר"נ, ואח"כ בחי', ועד שמגיע ליחידה; משא"כ כאשר צדיק כמו שהוא למעלה רוצה לפעול התעוררות אצל איש ישראל — אזי מתחיל מיחידה, ואח"כ נמשך בחי', ומכה בנר"נ, ופועל בנשמה המלוכשת בגוף, שנוזלים דמעות — דמעות של שמחה, כיון שנמשך מ"אורה ושמחה" דלמעלה.

(83) ראה תו"מ חכ"א ע' 52 ואילך. ע' 140 ואילך. חכ"ד ע' 138 ואילך. ע' 175 ואילך. וש"נ.  
 (84) ראה לקו"ת נצבים נג, סע"ב. ובכ"מ.  
 (85) נוסח תפלת ערבית.  
 (86) שבת יו"ד, א.  
 (87) שיחת פורים תרצ"ו ס"ז (סה"ש תרצ"ו ע' 128). וראה גם שיחת פורים תשי"ז ס"ח (תו"מ ח"ט ריש ע' 179).

ועד"ז בעבודת האדם: העבודה שמצד הנשמה, וכן כללות העבודה שמצד תורה — היא מלמעלה למטה, מ"אורה" עד "יקר"; ואילו העבודה שמצד הגוף ונפש הבהמית — היא מן הקל אל הכבד, מלמטה למעלה, מ"יקר" עד "אורה".

וזהו ג"כ ענין שני העבודות ד"ארור המן" (שתחילה פורש מענינים בלת-רצויים) ואח"כ "ברוך מרדכי", או שמתחיל מ"ברוך מרדכי" ואח"כ נעשה "ארור המן"<sup>88</sup>.

ובפורים ישנם שניהם יחדיו — שהרי בפורים צריך "לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"<sup>32</sup>.

וממשיכים זאת על כל השנה כולה — שתהי' שנה שמחה ומוצלחת, ב"אורה ושמחה וששון ויקר".

\* \* \*

יד. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה בלילה ההוא נדדה שנת המלך.

\* \* \*

טו. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם בהתוועדות דפורים<sup>89</sup> תורת הבעש"ט:

בכל המגילה נקראים בני"ש בשם יהודים. בתורה נקראים בשם "בני ישראל", ואילו במגילה נקראים בשם "יהודים".

ידוע שהשם "יהודים" הוא בגלל ענין המסירת-נפש שישנו אצל בני ישראל.

[וזהו הטעם שנקראים במגילה בשם "יהודים", אע"פ שהיו לא רק משבט יהודה, אלא גם משאר השבטים — כדאיתא בגמרא<sup>90</sup> בנוגע למרדכי ש"מבנימין קאתי, ואמאי קרי לי' יהודי, על שום שכפר בע"ז ("לא יכרע ולא ישתחוה"<sup>91</sup>), שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי", ובאופן כזה היתה אז הנהגת בני"ש שכפרו בע"ז מתוך מסירת-נפש, שהרי בגלל זה היתה גזירת המן "להשמיד להרוג ולאבד גו"<sup>63</sup>, כפי שמבאר רבינו הזקן בתורה אור<sup>92</sup> ש"אם רצו להמיר דתם לא הי' המן עושה להם כלום, שלא גזר אלא על היהודים, אלא שהם מסרו עצמן למות כל השנה כולה כו".

90 מגילה יג, א.

91 אסתר ג, ב.

92 מג"א צו, א. ובכ"מ.

88 ראה גם שיחת פורים שבהערה 8.

וש"נ.

89 שיחת פורים תש"ה בתחלתה (סה"ש

תש"ה ע' 71).



והרי ענין המס"נ צריך להיות אצל יהודי לא רק בנוגע לע"ז, אלא גם בנוגע לכל עניני התורה,

— כמרומו בדברי הגמרא<sup>93</sup> בנוגע לע"ז, ש"כל הכופר בה כאילו מודה בכל התורה כולה", היינו, שענין הכפירה בע"ז הוא קו ותכונה שנוגע בקיום כל התורה כולה —

וכידוע פס"ד הגמרא<sup>94</sup>: "מה לי קטלה כולא מה לי קטלה פלגא", והיינו, שכאשר יהודי צריך לקיים מצוה, או להמנע מעשיית דבר שמתאוה לעשותו להיותו ענין של עבירה, היפך רצון הבורא, שזהו בבחינת "קטלה פלגא" — הרי זה צריך להיות באותו אופן כמו "קטלה כולא", כי, מצד פנימיות העבודה הרי "מה לי קטלה כולא מה לי קטלה פלגא", והיינו, שבכל מצוה ומצוה צריכה להיות העבודה בשלימותה — לא "כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס"<sup>95</sup>, אלא מפני שכן הוא רצונו של הקב"ה, שלכן הנהגתו היא באופן של הקדמת נעשה לנשמע, מבלי להתחשב כלל עם מציאותו, שזוהי תנועת המס"נ].

והשם "בני ישראל" פירושו — "בן" שמקבל מ"ישראל" ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה<sup>96</sup>.

וענין זה שנקראים בתורה בשם "בני ישראל", נותן להם כח על ענין המס"נ, היינו, שבבוא הזמן, כאשר נמשך מהתורה ע"י נביאים וכתובים עד לזמן דמגילת אסתר, אזי תוכל להיות אצלם העבודה דמסירת-נפש.

וממשיך בתורת הבעש"ט, שבמגילה עצמה נזכר שש פעמים "יהודיים" בשני יודי"ן<sup>97</sup> — שמורה על עשר כחות של נפש האלקית ועשר כחות של נפש הטבעית.

[כלומר: אות יו"ד רומז על הנפש, להיותה בצורת אות יו"ד, שהרי יש בה עשר כחות. וכיון שבישראל ישנם שתי נפשות, נפש הבהמית ונפש השנית שהיא נפש האלקית<sup>98</sup>, לכן נאמר "יהודיים" בשני יודי"ן, ע"ש עשר כחות של נפש האלקית ועשר כחות של נפש הבהמית.

וע"ד דברי הגמרא במסכת ברכות<sup>99</sup> "מאי דכתיב<sup>100</sup> וייצר ה' אלקים

93) קידושין מ, א. (97) ראה גם שיחת פורים תש"ג ס"ה

94) ב"ק סה, א. וראה תו"א בשלח סא, (סה"ש תש"ג ריש ע' 45).

98) תניא ספ"א ורפ"ב. ב.

99) אבות פ"א מ"ג. א, סא, א.

100) בראשית ב, ז. (100) בראשית ב, ז.

את האדם, בשני יודי"ן, שני יצרים ברא הקב"ה, אחד יצר טוב ואחד יצר רע".

ומסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר בתורת הבעש"ט, שענין המס"ג על תורה ועבודה הוא אצל כל אחד לפי אופנו, כמבואר בענין "עבודה זרה" ("זרה" דייקא, ולא בלשון "עבודת אלילים" או "עבודת כוכבים"), עבודה שהיא זרה לכם<sup>101</sup>, והיינו, שאצל כל אחד יש עבודה שהיא זרה לו, לפי אופנו.

טז. והענין בזה — בנוגע לפועל:

יהודי צריך לעמוד בתנועה של מס"ג לא רק בעת תפלת שמו"ע, כאשר נפש האלקית מושלת ושולטת בגלוי על גופו וכל עניניו, כיון שעומד "כעבדא קמי מרי", אלא אפילו כאשר מתעסק בעניני הגוף ונפש הבהמית, באכילתו ובשתיתו ובטיולו ובעסקו במסחר — ענינים הקשורים עם היו"ד (עשר כחות) דנפש הבהמית — הרי זה צריך להיות יו"ד של תיבת "יהודיים", שהו"ע הכפירה בע"ז באופן של מס"ג.

וזהו אופן פנימי יותר בעבודה ד"בכל דרכיך דעהו"<sup>17</sup>:

החשוב "בכל דרכיך דעהו" — הוא פס"ד בשו"ע<sup>102</sup>. אבל, ענין זה יכול להיות גם באופן שבעת האכילה מרגיש הוא את הטעם והעריבות שבלחם ובשר, ולכן מוסיף ואוכל עוד כזית... כיון ש"חיך אוכל יטעם"<sup>103</sup> — שזהו לפי שעבודתו אינה באופן של מס"ג,

וכפי שרואים בפועל שבשעה שאדם נאבק להציל חיי נפשו, אזי אינו מרגיש טעם במאכל ומשקה, ואפילו לא בדבר שכל, כיון שעומד בסכנה וצריך להציל את עצם החיות והקיום שלו,

ומזה מובן שכאשר העבודה בענינים השייכים ליו"ד של נפש הבהמית היא באופן של מס"ג — הנה תנועת המס"ג שוללת בדרך ממילא את ההנאה והעריבות שבענינים הגשמיים.

וזהו אופן עמוק יותר בעבודה ד"בכל דרכיך דעהו" — שלא זו בלבד שבשעת האכילה אינו שוכח וזוכר אודות הקב"ה, אלא יתירה מזה, שהאכילה גופא ("דרכיך") היא בבחינת "דע את אלקי אביך"<sup>104</sup> ("דעהו"); הוא לא מרגיש את הטעם והעריבות שבמאכל או במשקה, להיתו חדור

(103) איוב יב, יא.

(104) דברי הימים-א כח, ט.

(101) ראה ב"ב ק', א.

(102) אר"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז שם סקנ"ו

בהכרה שזוהי "עבודה" שעל ידה מתקשר עם מקור החיות — "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום"<sup>105</sup>, ועי"ז ניצל מה"מות" ו"רע" דלעו"ז.

וזוהי תכלית העבודה ד"בכל דרכיך דעהו" — שהדרך בעניני הרשות עצמה קשורה עם דעת באלקות, כיון שמלבד אלקות אין לו שום דבר, שזוהי תנועת המס"נ.

יז. ובאופן כזה צריך יהודי לעמוד במשך כל השנה כולה:

"שנה" — היא מלשון שינוי<sup>106</sup>, לפי שבמשך השנה ישנם כל פרטי השינויים האפשריים בחיי האדם, שנכללים בשינויי הזמנים במשך י"ב חדשי השנה כפי שנימנו בכתוב<sup>107</sup>: "זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחרף".

ובאופן כזה צריכה להיות עבודתו של יהודי — שבכל מעמד ומצב שיהי', קור וחום וקיץ וחרף ויום ולילה, עומד הוא ביהדותו באופן ד"לא ישבותו"<sup>107</sup>, להיות "יהודי" ש"כופר בע"ז" מתוך מס"נ.

וכאשר בוחן את עצמו ורואה שעומד בנסיון — אזי מובטח לו ש"נהפוך הוא"<sup>108</sup>, היינו, שהענינים הלא-טובים, ענינים חומריים, נעשים אצלו ענינים גשמיים, ומהגשמיות עושה רוחניות, כלי לאלקות ודירה לו ית' בענינים התחתונים.

ועבודה זו כפי שהיתה בזמן הפורים, נדרשת מבנ"י "בכל דור ודור . . מדינה ומדינה ועיר ועיר"<sup>5</sup>, ועל זה הובטחנו ש"ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם"<sup>5</sup>, ובלשון חז"ל<sup>109</sup> — מגילת אסתר אינה בטלה.

יח. וע"פ האמור לעיל (סט"ו) בהדיוק ד"עבודה זרה", "עבודה שהיא זרה לכם" — צריך להיות ענין הכפירה בעבודה זרה גם בנוגע לעבודה שהיא "זרה לו":

כיון שהיצה"ר הוא "אומן במלאכתו"<sup>110</sup> [נדאף שנקרא "מלך זקן וכסיל"<sup>111</sup>, מ"מ, "במלאכתו" הרי הוא "אומן", וכמ"ש<sup>112</sup> "והנחש הי'

---

105) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"ג	109) רמב"ם הל' מגילה ספ"ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 222. וש"נ.
106) עבודת הקודש ח"ד פי"ט.	110) ראה שבת קה, ב.
107) נח ח, כב.	111) קהלת ד, יג ובפרש"י.
108) אסתר ט, א.	112) בראשית ג, א. וראה זח"א לה, ב.

ערום], הנה כאשר רוצה למנוע יהודי מעבודתו, אינו אומר לו: עבור עבירה — שאז בודאי לא ישמע אליו, אלא אומר לו: עשה מצוה אחרת, ובוחר עבורו מצוה שהיא זרה לו.

ולדוגמא: במקום לעסוק במצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, שדוחה את כל התורה כולה<sup>113</sup> — עוסק בענין אחר<sup>114</sup>.

אמנם, כיון שע"י הנהגה זו עובר הוא על רצון הבורא, אזי אין נפק"מ באיזה אופן עובר הוא על רצון הבורא, אפילו ע"י עשיית דבר טוב; ולכן, הנה לא זו בלבד שאינו יכול לומר על זה "הקיימותי את דבר ה'"<sup>115</sup>, אלא אדרבה, על זה אומרים לו: "מאסת את דבר ה'"<sup>116</sup>, כפי שמצינו גבי שאול.

יט. ובפרטיות יותר:

איתא<sup>117</sup> בגמרא<sup>118</sup> על הפסוק<sup>119</sup> "בן שנה שאול במלכו" — "כבן שנה שלא טעם טעם חטא".

ומובן, שמה שהניח את אגג בחיים, וגם את מיטב הצאן והבקר — אין זה סתם מפני שלא רצה לציית להקב"ה, אלא הי' לו טעם בדבר, טעם על פי שכל דקדושה. ולכן אמר "הקיימותי את דבר ה'", בחשבו, שלא זו בלבד שלא עשה היפך רצון ה', אלא אדרבה, בכך קיים דבר ה'.

שאול ידע ענין הקרבנות, שע"ז שלוקחים בהמה גשמית ומקריבים אותה להקב"ה, מהפכים את החושך של גשם בהמי לאור של תכלית הרוחניות<sup>120</sup>, ומתוך החושך נעשה "יתרון האור". ולכן חשב שאול, שבשעה שישנה הזדמנות ליקח צאן ובקר של עמלק, שהוא "ראשית גוים"<sup>121</sup>, השורש לכל מיני רע<sup>122</sup> — שזהו החושך היותר גדול — וצאן ובקר זה יקריבו להקב"ה, אזי יהי' עי"ז יתרון האור היותר גדול.

אבל החסרון הי' — ש"שאול הלך אחר הטעם"<sup>123</sup>, הוא התנהג ע"פ הוראת השכל, וע"פ שכל יש לזה מקום. אך הי' חסר אצלו בתכלית

(113) ראה ה' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג ואילך. וש"נ.

(114) ראה גם תו"מ חכ"א ריש ע' 61.

(115) שמואל"א טו, יג.

(116) שם, כג"כ.

(117) סעיף זה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר

שליט"א (באידיש) ונדפס בלקו"ש ח"ג ע'

913 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה

ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(118) יומא כב, ב.

(119) שמואל"א יג, א.

(120) ראה לקו"ש ח"ג ע' 905.

(121) בלק כד, כ.

(122) ראה תו"א מג"א צה, א. ד"ה זכור

תרט"ה (סה"מ תרט"ה ע' רי ואילך). ובכ"מ.

(123) ראה אוה"ת חנוכה שלא, א. עקב ע'

תרכב. פ' ראה ע' תרטס. נ"ך ישע"י ע' קלו.

ועוד.

השלימות דקבלת עול<sup>124</sup>, בהביטול בתכלית לרצון העליון — והרי הקב"ה צוה "והחרמתם את כל אשר לו"<sup>125</sup>.

ועל זה השיב לו שמואל: "הנה שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים"<sup>126</sup>.

"זבח" ו"חלב" — מורה על העבודה שע"פ טעם; הוא עובד את הקב"ה עם כחותיו הטובים ביותר, חלב ושומן, עם ראשית כחות הפנימיים — שכל, ואכן כך נדרש מיהודי, שיעבוד את הקב"ה לא רק בקבלת עול, אלא שגם יבין, כל מה שניתן להבנה, ועד שכל כחותיו הטובים יהיו לה'. כי, אם עבודתו להקב"ה היא רק בקבלת עול, ללא הבנה וללא עריבות ("געשמאק"), נמצא, שעבודתו היא רק בהכחות התחתונים, כח המעשה וכו', אבל הוא לא נותן "כל חלב לה"<sup>127</sup>.

אבל אעפ"כ, "שמוע" ו"להקשיב" — קבלת עול — טוב יותר מ"זבח" ו"חלב", שהו"ע ההשגה. כי, נוסף לכך שמצד השגה עלולים לטעות (כבמעשה זה שהי' אצל שאול), הרי אפילו כאשר עבודה זו היא באופן שמכוונים לרצון העליון — כיון שהעבודה היא רק ע"פ שכל, אזי נשאר העובד בכל שלימות מציאותו, חסר אצלו ההנחה והביטול להקב"ה שבאים מצד קבלת עול. ואע"פ שצריך להיות "כל חלב לה", שצריכים לעבוד את הקב"ה גם עם השכל, אלא ענין זה גופא צריך לבוא מצד קבלת עול: כך הוא רצון העליון, שתהי' העבודה גם עם השכל, ולכן מבין הוא גם בשכלו.

כ. ומזה מובן גם בנוגע ל"הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי", שהכוונה היא גם לעבודה שהיא זרה לו:

יתכן שאצל מישהו אחר נחשבת עבודה זו למצוה גדולה, קרבן מובחר ביותר, "זבח טוב" ו"חלב אלים";

אבל כאשר נדרש ממנו לעסוק במצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, שדוחה את כל הענינים שבתורה<sup>127</sup>, ואינו עושה זאת אלא עוסק

(בענין שאול ודוד — ראה גם לקו"ש ח"א ע' 228 ואילך (תו"מ ח"ד ע' 57 ואילך) ובהמצויין שם).

(125) שמואל-א טו, ג.

(126) שם, כב.

(127) ראה מו"ק ט, סע"א ואילך.

(124) ולכן בגלל חטאו זה "קרע ה' את ממוזכות ישראל" (שמואל-א טו, כח) מעליו, מדה כנגד מדה; ענין המלכות הוא "שתהא אימתו" (סנהדרין כב, א. וש"נ) הביטול דקבלת עול. וזהו ג"כ שנתנה מלכות לדוד, כי העבודה דודו הי' "שויתי ודוממתי" (תהלים קלא, ב), ביטול (כאבן דומם) דקבלת עול

בעבודה שהיא זרה לו — אין זה "הקימותי את דבר ה'", אלא ההיפך הגמור<sup>128</sup>.

כא. וזהו הלימוד וההוראה לכל אחד ואחד בענינו:

הזהירות ממכשול היא — לא רק שלא יכשל ח"ו בעבירה מדאורייתא או מדרבנן ועד לדקדוק קל של דברי סופרים, ואז יכול לילך לבטח דרכו, אלא צריך להזהר גם מעבודה שהיא זרה לו.

ואל יהי דבר זה קל בעיניך, לומר, שגם אם יעסוק בעבודה שהיא זרה לו, יחסר לו רק בענין של "הידור מצוה", אבל עדיין עוסק הוא בענין של עבודה, וא"כ, מה הרעש?! ...

על כך באה ההוראה מפורים:

צריכים לידיע שהאפשרות לגזירת המן "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים", שלא ישאר זכר ח"ו מכל ענין של יהדות, אפילו ענינים קטנים ביותר, שזהו "טף ונשים" — באה כתוצאה מכך ששאלו הלך אחר הטעם ולא הרג מיד את אגג שממנו יצא המן הרשע<sup>129</sup>, לפי שטעה בכך שרצה למעט קימעא בענין הקבלת עול, ותמורת זה להביא קרבן לה', "זבח טוב" ו"חלב אלים", וענין זה הביא להמכשול ד"להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים" וכל עניני יהדות.

ולאידך גיסא, הכפירה בעבודה שהיא זרה לו, מהוה התחלה טובה להיות "מודה בכל התורה כולה", לקבל את כל התורה כולה וכל עניני, והיינו, שלא זו בלבד שתהי' אצלו העבודה השייכת לו, אלא יהיו אצלו כל עניני התורה, גם הענינים שבגללם רצה לוותר על ההתעסקות מתוך קב"ע בעבודה השייכת לו.

ובפרטיות — שע"י העבודה דקב"ע ומס"נ, באופן ש"יראת חטאו קודמת לחכמתו"<sup>130</sup>, הנה "דא תרעא לאעלאה"<sup>130</sup>, שעיי"ז יהי' גם הענין ד"חכמתו", שנותנים לו מלמעלה הצלחה גם בהבנה והשגה בתורה, ועד שזוכה ל"טוב טעם ודעת למדני"<sup>131</sup>, וטעם הדבר — "כי במצותיך האמנתי"<sup>131</sup>, כיון שישנה ההקדמה דאמונה פשוטה, שמצדה עומדים בתנועה של מסירת-נפש.

128) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 915 הערה

פכ"ד. יל"ש בשלח רמז רסח.

130) זח"א ח, רע"א.

131) תהלים קיט, סו.

11) ראה מגילה יג, רע"א. תדבא"ר

כב. וזוהי ההוראה מהמגילה — לפי ביאור הבעש"ט הנ"ל — באופן ש"זכרם לא יסוף מזרעם":

כל אחד בענינו צריך לידע שלכל לראש עליו לקיים את המצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, ורק אח"כ יכול לחפש ענינים שבהם מרגיש עריבות ("געשמאָק") והבנה והשגה יותר, וחושב שעל ידם דוקא יזכה לגן-עדן, ש"י עולמות, וכל עניני שכר.

ואין זה באופן שכאשר ילך בסדר זה יחסר לו משהו, אלא באופן שיהיו אצלו כל עניני שכר בכל הפרטים,

ועד להשכר שעליו נאמר<sup>132</sup> "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו",

וכדאיתא במדרש בפ' לך<sup>133</sup>: "אמר ישעי' וחכיתי לה' המסתיר פניו<sup>134</sup>.. אין לך שעה קשה כאותה שעה שכתב בה ואנכי הסתר אסתיר פני בעת ההיא<sup>135</sup>, ומאותה שעה קויתי לו" — שזוהו ע"ד מ"ש "יעשה למחכה לו"<sup>136</sup>, שע"ז באים להגילוי ד"עין לא ראתה אלקים זולתך", כדאיתא בגמרא<sup>137</sup> "כל הנביאים לא נתבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלקים זולתך",

והיינו, שע"י ההנהגה ד"חכיתי לה' המסתיר פניו", שלכן גם עבודתו היא באופן ד"הסתר אסתיר פני", לא מצד הבנה והשגה, אלא מצד תנועה של קב"ע ומס"נ — אזי "יעשה למחכה לו", שזוהו"ע עולם הבא ש"עין לא ראתה אלקים זולתך", שהוא נעלה יותר מכל היעודים שנאמרו בתושב"כ ובתושבע"פ.

\* \* \*

כג. בהתאם להמנהג בפורים לומר גם "פורים-תורה" — ישנה הוראה נוספת מזה שבנ"י נקראים במגילה בשם "יהודים":

בין המן שצעק "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים", לבין מרדכי היהודי שצעק "ונהפוך הוא", "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" — החילוק הוא מן הקצה אל הקצה; ובניהם היו גם אחשוורוש ושריו.

אמנם, כל הפלוגתא והמחלוקת היתה אם "להשמיד להרוג ולאבד

(136) ראה סד"ה ויהי אומן את הדסה  
עטר"ת (סה"מ עטר"ת ס"ע שיב).  
(137) ברכות לד, ב.

(132) ישעי' סד, ג.  
(133) ב"ר פמ"ב, ג.  
(134) ישעי' ח, יז.  
(135) וילך לא, יח.

את כל היהודים", או "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"; אבל  
 "מיהו יהודי" — לא הי' ספק לאף אחד!<sup>138</sup> ...

\* \* \*

כד. בנוגע לגזירת המן שבאה עי"ז ש"הפיל פור הוא הגורל"<sup>139</sup>  
 (שזהו ענינו של פורים, "על שם הפור"<sup>140</sup>, שבו בטלה גזירה זו) — איתא  
 בגמרא<sup>141</sup>: "כיון שנפל פור בחודש אדר שמח (המן) שמחה גדולה, אמר,  
 נפל לי פור בירח שמת בו משה" (והגמרא מסיימת: "ולא הי' יודע  
 שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד").  
 ואינו מובן:

מה היתה השמחה גדולה של המן "שנפל פור בחודש אדר" דוקא  
 — הרי הזמן הבלתי־יודעי בתכלית במשך השנה הוא בחדשים תמוז ואב,  
 שבהם "הוכפלו צרות"<sup>142</sup>, החל מחטא העגל עד לחורבן ביהמ"ק,  
 ובפרט שחטא העגל אירע קודם מיתת משה, ויתירה מזה, שלולי  
 חטא העגל לא היתה מיתת משה, שהרי איתא בגמרא<sup>143</sup> "ישראל שעמדו  
 על הר סיני פסקה זוהמתן", ומבואר בזהר<sup>144</sup> שאז נתבטל ענין המיתה  
 שנגרם ע"י חטא עה"ד [וכדרשת חז"ל<sup>145</sup> על הפסוק<sup>146</sup> "חרות על  
 הלוחות", "אל תקרי חרות אלא חירות", שבמ"ת נעשה "חירות ממלאך  
 המות"], ובחטא העגל חזרה זוהמתן<sup>147</sup>, וחזר ונתחדש ענין המיתה,  
 ונמצא, שלולי חטא העגל לא היתה מיתת משה,  
 וא"כ, אילו הי' נופל הפור בחדשים תמוז ואב — הי' המן יכול  
 לשמוח שמחה גדולה יותר, ולמה שמח שמחה גדולה כשנפל הפור  
 בחודש אדר דוקא?

כה. והביאור בזה:

המן ידע שכאשר יודע דבר הגזירה, יתחילו בני" להתפלל להקב"ה,  
 וכיון שתפלה פועלת, שהרי "תפלה עושה מחצה" או "כולה"<sup>148</sup>, חשש  
 המן שתפלתם של בני" יכולה לבטל את הגזירה.

(143) שבת קמו, רע"א. וש"נ.  
 (144) ח"א נב, רע"ב. ח"ב קצג, סע"ב.  
 (145) שמו"ר פמ"א, ז.  
 (146) תשא לב, טז.  
 (147) זהר שם.  
 (148) ויק"ר פ"י, ה.

(138) ראה גם מכתב י"ג אדר ב' שנה זו  
 (אג"ק חיי"ח ס"ע רסט ואילך). וש"נ.  
 (139) אסתר ג, ז. ט, כד.  
 (140) שם, כו.  
 (141) מגילה יג, ב.  
 (142) לשון הש"ס — ר"ה יח, ב. וראה  
 גם זח"ב ערה, א.



ולא עוד אלא שגם כאשר הגזירה היתה באופן ש"נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך"<sup>149</sup>, היינו, לאחרי שכבר נחתם הגזר-דין<sup>150</sup>, שאז לא מועילה תפלה ע"ד הרגיל, כי אם תפלה גדולה ביותר (כדברי הגמרא במסכת ראש השנה<sup>151</sup>) — חשש המן גם מתפלה גדולה כזו שעלולה לבטל את הגזירה.

אך "כיון שנפל פור בחודש אדר, שמח (המן) שמחה גדולה, אמר, נפל לי פור בירח שמת בו משה":

איתא במדרש<sup>152</sup> "כל ז' ימי אדר (מר"ח אדר עד שבעה בו) הי' משה מבקש תפלה ותחנונים כו'" — "ואתחנן אל ה'"<sup>153</sup>, ותפלה זו היתה היותר ארוכה ומפורטת, גדולה וטובה — תקט"ו תפלות (כמנין "ואתחנן"<sup>154</sup>, היינו, שבתפלה זו ניסה משה רבינו את כל פרטי הענינים שישנם בתפלה.

ומה הי' בפועל — "לסוף אמר לו הקב"ה הן<sup>155</sup> קרבו ימך", ובשבעה באדר מת (אע"פ שהרבה להתפלל שלא יהי' כן), היינו, שתפלתו לא פעלה פעולתה.

ולכן שמח המן שמחה גדולה כשנפל הפור בחודש אדר — כיון שזהו החודש היחידי בשנה שבו מצינו שתפלה נעלית כמו תפלתו של משה רבינו, רוען של כל ישראל, מקבל התורה, לא פעלה פעולתה!

תפלתו של משה בעד אחרים, כל שאר בני", לאחרי חטא העגל — פעלה פעולתה, ועד שביוהכ"פ נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם ואמר למשה "סלחתי כדברך"<sup>156</sup>, כמארו"ל<sup>157</sup> "מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון"; אבל, ענין זה הי' בחדשי הקיץ. ואילו בחודש אדר — התפלל משה תפלה ארוכה כו', ולא פעל ע"י תפלתו.

וזו היתה שמחתו של המן כשנפל הפור בחודש אדר — כיון שזהו החודש שבו לא פעלה אפילו תפלה גדולה ביותר (הנדרשת לביטול גזר-דין שכבר נחתם).

כו. המשך השיחה — ביאור דברי הגמרא "ולא הי' יודע שבשבעה

(149) ראה דב"ר פי"א, יו"ד. הובא בדע"ז

(149) אסתר ח, ח.

מבעה"ת עה"פ.

(150) ראה אסתר"ר פ"ז, יח.

(155) וילך לא, יד.

(151) יח, א.

(156) שלח יד, כ.

(152) ויקר"ר פי"א, ו. דב"ר פ"ט, ב.

(157) פרש"י תשא לג, יו"ד. עקב ט, יח.

(153) ר"פ ואתחנן.

יו"ד, יו"ד.

באדר מת ובשבעה באדר נולד, ופירוש רש"י "כדאי היא הלידה שתכפר על המיתה" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס<sup>158</sup> בלקו"ש חכ"ו בתחלתו (להלן באו איזה ענינים שלא נכללו בלקו"ש).

בסעיף ה, שהתורה, גם בירידתה למטה, בזמן ומקום שהם בעלי שינוי, היא נצחית:

וענין זה פועלת התורה בעולם:

איתא בזהר<sup>159</sup> על הפסוק<sup>160</sup> "עשרה עשרה הכף בשקל הקודש", דקאי על עשרת הדברות שבתורה ועשרה מאמרות שבהם נברא העולם, והיינו, שעשרת הדברות נותנים כח בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

והענין בזה — שהתורה היא הממוצע בין הקב"ה לעולם, ולכן פועלת התורה בעולם, שהענינים הגשמיים שבעולם שבהם מקיימים תורה ומצוותי, יתחברו ויתדבקו עם הקב"ה, ע"ד מ"ש<sup>105</sup> "ואתם הדבקים בה' אלקיכם", וכיון שהקב"ה הוא נצחי, לכן נעשה ענין של נצחיות גם בענינים הגשמיים שמקושרים עמו — שזהו מ"ש בתניא<sup>161</sup> בנוגע להיחוד שנעשה ע"י קיום המצוות ש"יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד", אף שענין זה נעשה בדבר חומרי וגשמי.

וזהו שמצינו בנוגע למשכן (עליו נאמר<sup>162</sup> "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם") — שהוא תכלית בריאת העולם<sup>163</sup> — שנשאר קיים לעד ולעולמי עולמים<sup>164</sup>, ויתגלה בביאת משיח צדקנו. ומזה מובן גם בנוגע לכל שאר עניני העולם שמקיימים בהם תורה ומצוותי, שבפנימיותם יוצאים הם מהגבלת חילוקי הזמן ונעשים ענין נצחי.

וענין זה משתקף גם בפס"ד בנגלה דתורה:

ישנם ענינים שבהם צריך להיות שיעור מסויים, אבל כאשר מדובר אודות ענין של מצוה, הנה גם כאשר חסר בהשיעור, מ"מ, מצוותי' אחשבי<sup>165</sup>. והיינו, שהמצוה מוציאה את הדבר ממדידה והגבלה, כשם שפועלת בו ענין הנצחיות.

וכדי שיהי' הענין של בחירה חפשית — נעשה גם הענין דאיסורו חישובו<sup>165</sup>, כשם שמצוותי' אחשבי'.

163 ראה במדב"ר פי"ב, ב. סה"מ עטר"ת ע' תעג.

164 ראה סוטה ט, סע"א.

165 ראה בכורות יו"ד, א. פרש"י ביצה כו, ב (ד"ה חלה). אנציק' תלמודית ערך אסורו חשובו (כרך ב' ס"ע פו ואילך). וש"נ.

158 בשילוב עם שיחות ליל ז' אדר וש"פ תצוה תשמ"ה.

159 ח"ג יא, ב.

160 נשא ז, פו.

161 פכ"ה (לב, א).

162 תרומה כה, ח.

סיום השיחה:

ויש להוסיף בזה:

מובן וגם פשוט שנפילת הפור בחודש אדר צריכה להיות נוגעת לא רק למחשבתו של המן, אלא גם לאמיתת הענין כפי שנסתיים בפועל — "ונהפוך הוא", "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

וההסברה בזה — שלידת משה בשבעה באדר, שאז "נתמלא כל הבית אורה"<sup>166</sup>, שהו"ע התורה, פעלה שבימי הפורים יהי' גמר וחותם קבלת התורה, כדאייתא בגמרא<sup>167</sup> שבשעת מ"ת "כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית .. מכאן מודעה רבה לאורייתא (שקבלוה באונס) .. הדור קבלוה (מרצונם הטוב) בימי אחשוורוש, דכתיב<sup>168</sup> קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקבלו כבר",

ועי"ז — "ליהודים היתה אורה", "אורה זו תורה", עד "ויקר אלו תפילין", שעז"נ<sup>169</sup> "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", "אלו תפילין שבראש"<sup>170</sup>, כפי שהי' בימי הפורים ש"נפל פחד היהודים עליהם"<sup>171</sup>.

ועד שזוכים לביטול כללות הענין דיום המיתה — חירות ממלאך המות, נוסף על החירות משעבוד גלויות, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

\* \* \*

כז. בהתוועדות הנ"ל<sup>169</sup> אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר:

מצינו במגילה התבטאות שוה אצל מרדכי ואצל המן: כאשר מרדכי שלח להודיע לאסתר ע"ד הגזירה — נאמר<sup>170</sup> "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו", וכאשר המן הודיע אודות התחלת מפלתו — נאמר<sup>171</sup> "ויספר המן .. את כל אשר קרהו".

מרדכי הצדיק — גדלה מעלתו הן ברוחניות והן בגשמיות: ברוחניות — להיותו "ראש הסנהדרין"<sup>172</sup>, ובגשמיות — להיותו "יושב בשער המלך"<sup>173</sup>.

166) סוטה יב, א. יג, רע"א. שמו"ר פ"א, 170) אסתר ד, ז.  
 כ. פרש"י שמות ב, ב. 171) שם ו, יג.  
 167) שבת פח, א. 172) כ"ה בשה"ש תש"ה שם, ותש"ג ע'  
 168) אסתר ט, כז. 48. וראה מגילה טז, ב. וראה גם שיחת פורים  
 169) שיחת פורים תש"ה ס"ו (סה"ש תשט"ז סי"ט (תו"מ חט"ז ע' 141) ובהערה  
 70 שם.  
 173) ס"ד (סה"ש תש"ג ע' 44). 173) אסתר ה, יג.

ואעפ"כ נאמר "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו" — כמו דבר שקרה לו בעצמו.

והנהגתו של מרדכי באופן ד"אשר קרהו" — פעלה את ה"אשר קרהו" של המן.

כת. והענין בזה:

השייכות של גזירת המן למרדכי עצמו — הרי הן מצד גשמיות והן מצד רוחניות, היתה זו שייכות רחוקה ביותר:

מצד רוחניות הענינים — כיון שגזירת המן היתה מפני ש"נהנה מסעודתו של אותו רשע", או מפני "שהשתחוו לצלם"<sup>174</sup>, הרי מובן, שב'ענינים אלו לא היו שייכים אצל חברי הסנהדרין, ועאכו"כ בנוגע להעומד בראשם, ראש הסנהדרין.

ועד"ז בגשמיות — שאפילו בדרך הטבע לא היתה גזירת המן יכולה לפגוע במרדכי עצמו, כיון שכל המציאות שאסתר המלכה הגיעה לחצר המלך היתה ע"י מרדכי, וגם בהיותה בחצר המלך "את מאמר מרדכי אסתר עושה"<sup>175</sup>, ומה גם שמרדכי יושב בשער המלך, וידע שהוא הציל את אחשורוש מעצת בגתן ותרש<sup>176</sup>.

ואעפ"כ, בשמעו שהמן גזר גזירה על היהודים — הנה בשלחו להודיע לאסתר, סיפר מרדכי "את כל אשר קרהו", ורק אח"כ סיפר ע"ד הגזירה "ביהודים לאבדם"<sup>170</sup>.

כט. כאשר ישנו יהודי שנהנה מסעודתו של אותו רשע או שהשתחוו לצלם, רח"ל — אין זה מאורע שקרה אצל הזולת, בד' אמותיו של הזולת, אלא מאורע "אשר קרהו", בד' אמותיו של ראש הסנהדרין!

אילו מאורע זה לא הי' שייך אליו — לא הי' שומע ולא הי' יודע אודותיו, ובמילא לא הי' שייך הדבר להערכות ש"כל ישראל ערבים זה בזה"<sup>177</sup>.

ולכן, כאשר קורה מאורע כזה בעולם, ונודע הדבר למרדכי היהודי — הנה עוד לפני שמתייחס למאורע עצמו, הגזירה על היהודים, "פתשגן

176) שם, כא ואילך.

177) שבועות לט, סע"א. וש"נ.

174) מגילה יב, א.

175) אסתר ב, כ.

כתב הדת אשר נתן בשושן להשמידם"178, נרגש אצלו לכל לראש שזהו מאורע "אשר"179 קרהו"...

— מה שנוגע למרדכי יותר, הרי זה לא כ"כ העונש על החטא, כמו שנוגע החטא עצמו!

וכאשר אסתר שלחה לשאול היתכן שמרדכי מתהלך "בלבוש שק" — הרי ענינם של הסנהדרין, ובפרט ראש הסנהדרין, מופלא שבב"ד<sup>180</sup>, הוא העסק בתורה, ו"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה"<sup>181</sup>, ו"מאן מלכי רבנן"<sup>182</sup> — השיב מרדכי: עלי' לדעת, שהעובדה שישנם כאלו ש"נהגו מסעודתו של אותו רשע" או "השתחוו לצלם", אין זה מעשה של מ'שהו אחר, אלא בדקות דדקות ישנו ענין זה אצלו... כי, אילו אצל ראש הסנהדרין הי' הכל בשלימות, לא היתה יכולה להיות מציאות שיהודי בקצוי חבל יהנה מסעודתו של אותו רשע או ישתחוה לצלם... וכיון שכן, איך אפשר שלא ילבש שק, בה בשעה שהוא מאפשר ("ער דערלאַזט") שיוכל להיות מעמד ומצב שיהודי יכשל בענין כזה!

ל. וזהו גם מ"ש בתנא דבי אליהו רבא<sup>183</sup>: "לפי שהי' להם לסנהדרי גדולה.. לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם.. ויחזרו בכל עיירות ישראל.. וילמדו את ישראל כו'":

ענינם של סנהדרין הוא — לא לישיב בלשכת הגזית ולהמתין עד שתבוא אליהם שאלה חמורה, והיינו, שלאחרי שישאלו בב"ד שבעירם ולא ידעו להשיב, וישאלו בב"ד שבהר הבית ולא ידעו להשיב, אזי יבואו ללשכת הגזית וישאלו השאלה, והוא, להיותו חכם ולמדן גדול וכו' וכו', יפתור את הספק — לא זהו עיקר ענינם של הסנהדרין;

ענינם של סנהדרין הוא — לחזר בכל עיירות ישראל, והליכתם צריכה להיות באופן שצריכים לקשור חבלים של ברזל במתניהם, היינו, שלולי חגירת ("זיך אונטער-גאַרטלן") חבלים של ברזל היו מתעייפים ולא הי' להם כח לחזר בעיירות ישראל, ורק עי"ז שחוגרים "חבלים של ברזל", היינו, שעומדים בתוקף של ברזל שלא להתפעל מהעייפות של הגוף, אזי מצליחים לילך ולחזר בכל עיירות ישראל וללמדם תומ"צ.

---

178) אסתר ד, ח. 179) הרברים דלקמן נאמרו בהתרגשות גדולה, ומידי פעם נקטע קולו של כ"ק אדמו"ר שליט"א מרוב התרגשות (המו"ל?). 180) הוריות ד, ב. 181) אבות פ"ו מ"ב. 182) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב (ברע"מ). 183) פ"א.

ואז — בדרך ממילא לא הי' מגיעים לענין של ספק, ובודאי לא לענין של עונש, שאז נקראים הסנהדרין "קטלנית"<sup>184</sup> רח"ל...

לא. ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שה"אשר קרהו" דמרדכי פעל את ה"אשר קרהו" דהמן:

כאשר בני" עמדו במעמד ומצב שהיו כולם "כאיש אחד"<sup>185</sup>, עד כדי כך, שמעמדו ומצבו של הפחות שבפחותים, שנהנה מסעודתו של אותו רשע או השתחזה לצלם, נגע וחדר ("עס האָט דורכגענומען") אצל כל בני" עד לראש הסנהדרין, שהרגיש שענין זה הוא בבחינת "אשר קרהו" —

הנה עי"ז היתה מפלת המן — החל מהסיפור שסיפר המן "את כל אשר קרהו", שעל זה אמרו לו שלאחרי ש"החילות לנפול לפניו .. נפול תפול לפניו"<sup>171</sup> — לפני יהודי זה שאצלו הי' ההרגש ד"את כל אשר קרהו".

לב. וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר — שזוהי הוראה לכאו"א מישראל: כאשר קורה ענין מסויים אצל הזולת — אין זה באופן שבמאורע של שמחה משתתף הוא בשמחתו של הזולת, ובמאורע בלתי-רצוי משתתף הוא בצערו, אלא צריך להיות נרגש אצלו שזוהו מאורע "אשר קרהו"... כאשר ישנו אצל הזולת מאורע של שמחה — הרי זו השמחה שלו, וכאשר ישנו אצל הזולת ענין בלתי-רצוי רח"ל — אינו משתתף בצערו של השני, אלא זהו הצער שלו...

וע"י הנהגה כזו מבטלים את כל הגזירות והמדידות והגבלות שבעולם, ופועלים שיהי' "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"<sup>108</sup>, היינו, שכל הענינים שהם מנגדים ליהודים ויהדות — מהפכים אותם באופן שלא זו בלבד שאינם מנגדים, אלא אדרבה — שהם בעצמם מסייעים, כך, שמהענינים ההפכיים עצמם עושים "אורה ושמחה וששון ויקר".

\* \* \*

לג. איתא בתיקוני זהר<sup>186</sup> ש"יום הכפורים" היינו "כפורים", כמו פורים.

184) ראה מכות ז, א. שם.  
185) פרש"י יתרו יט, ב. וראה מכילתא (186) תכ"א (נו, ב).

וע"פ הידוע שכאשר התורה משווה דבר אחד לזולתו, אזי ההשוואה היא לדבר נעלה יותר, נמצא, שפורים הוא נעלה יותר מיוהכ"פ, שלכך משווים את יוהכ"פ לפורים.

ולכן מבואר בתורת החסידות<sup>187</sup> (בפירוש מאמר תקו"ז הנ"ל) שבכחו של יהודי בפורים להגיע להדרגא היותר נעלית שמגיעים אליה ביוהכ"פ, אבל, באופן נעלה יותר מאשר ביוהכ"פ:

ביוהכ"פ ישנו החיוב דחמשה עינויים<sup>188</sup>, והיינו, שצריכים להתנור מאכילה ושתי' ושאר הענינים, ולהיות "דומים למלאכים"<sup>189</sup>, ובגלל זה יכולים להגיע להדרגא הנעלית שבה עומד יהודי ביוהכ"פ.

ואילו בפורים — יכולים גם להגיע לדרגות אלו, אבל, המעלה היא — שאין צורך להסתגר מעוה"ז ולהיות דומים למלאכים, אלא אדרבה: ימי הפורים הם "ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו"<sup>190</sup>, ועד ש"חייב איניש לבסומי בפוריא"<sup>32</sup>, ואעפ"כ, למרות שמתעסקים בענינים גשמיים, הנה לא זו בלבד שהענינים הגשמיים אינם פועלים ירידה למטה, ואינם מפריעים לעמוד על מעמדו ומצבו, אלא אדרבה — על ידם מגיעים לדרגא נעלית ביותר שבה עומד יהודי ביוהכ"פ!

לד. וענין זה מובן גם מאופן העבודה שעל ידה נעשה הענין דפורים:

עבודתם של בני"ה היתה באופן שבמשך כל השנה כולה עמדו במסירת-נפש להיות "כופר בע"ז" ו"מודה בכל התורה כולה" (שעש"ז נקראים "יהודים"), היינו, לא רק בשבת ויו"ט, ר"ה ויוהכ"פ, אלא גם בימות החול, הן בימים שהיו עסוקים פחות והן בימים שהיו עסוקים יותר; בכל השנה כולה עמדו בתנועה של מס"נ — אע"פ שבשעת מעשה היו עסוקים כל אחד בענינו, עניני מסחר וכיו"ב, כפי שעולם כמנהגו נוהג.

ועי"ז באו לדרגא נעלית ביותר — למעלה מהמס"נ דיוהכ"פ, שאז נקל יותר להיות במעמד ומצב כזה, כיון ש"דומים למלאכים".

וענין זה נוגע גם לתכלית העבודה:

תכלית העבודה אינה להיות דומים למלאכים, לא לאכול ולא לשתות

187) ראה תו"א מג"א צב, ד. צה, ד. ס"ט. סתרי"ט ס"ט. וש"נ.  
 188) ראה תו"א מג"א צב, ד. צה, ד. ס"ט. סתרי"ט ס"ט. וש"נ.  
 189) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סתרי"ט ס"ט. סתרי"ט ס"ט. וש"נ.  
 190) יומא רפ"ח ובפרש"י.  
 190) אסתר ט, כב.

ולא לעסוק בעניני העולם; התכלית היא — שתהי' לו ית' דירה בתחתונים, בעניני העולם, עיי'ז ש"בכל דרכיך דעהו", וכאמור לעיל (סט"ז), לא רק ש"כל דרכיך" לא יפריעו, אלא אדרבה, שבהם גופא יהי' ניכר (לא רק כח הפועל שבנפעל, אלא) ש"אין עוד מלבדו"<sup>191</sup>.

ולכן, אופן העבודה דיוהכ"פ הוא רק "כפורים", וזוהי הכנה והקדמה כדי לבוא להדרגא דפורים, שזוהי תכלית העבודה.

לה. עפ"ז יש לבאר פנימיות הטעם שלא קבעו בפורים יו"ט שני של גלויות מצד ספיקא דיומא, כמו בכל הימים טובים: ובהקדמה<sup>192</sup>:

שאלה זו מצינו בדברי הראשונים והאחרונים, המרדכי<sup>193</sup> ועוד. ומהתירוץ בזה — שבפורים אי אפשר להוסיף עוד יום משום ספיקא דיומא, משום שנאמר<sup>168</sup> "ולא יעבור", ולכן, הפרזים שזמנם ב"ד אינם יכולים לחגוג פורים גם בט"ו, והמוקפים שזמנם בט"ו אינם יכולים לחגוג פורים גם בט"ז, שהרי אנן בקיאין בקביעותא דירחא<sup>194</sup>.

ואמנם, תירוץ זה אינו מספיק, כי: אי משום הא — לא היו צריכים לקבוע יו"ט שני של גלויות בכל הימים טובים, משום "בל תוסיף"<sup>195</sup>.

ועכצ"ל, שבמקום שאין ברירה וצריכים לעשות שני ימים טובים — אם מפני הספק שלא ידעו מתי ר"ח בגלל ששלוחי ב"ד לא הגיעו למקום זה, או בגלל החשש שמא יגזרו שלא יעסקו בתורה וישכחו חשבון העיבור, שלכן צריכים לנהוג כמנהג אבותיהם<sup>196</sup> — אין בזה משום "בל תוסיף", כיון שעושים זאת מצד תקנת חכמים<sup>197</sup>.

ואם הדברים אמורים בנוגע לאיסור "בל תוסיף" מן התורה — עאכו"כ בנוגע לאיסור "ולא יעבור" מדברי קבלה.

וישנו תירוץ נוסף<sup>198</sup> — כפי שמתרצים גם בנוגע לחנוכה — שיו"ט שני משום ספיקא דיומא קבעו רק בימים טובים שהם מן התורה, משא"כ בימים טובים שמדרבנן, הם אמרו והם ואמרו, הם אמרו לעשות פורים יום אחד, והם אמרו חשבון המועדות (ופטרו מיו"ט שני של גלויות).

195) ראה גם אנציק' תלמודית ערך בל

תוסיף (כרך ג ע' שכז). וש"נ.

196) ביצה שם.

197) רשב"א ר"ה טז, א.

198) אבודרהם בסדר תפלת פורים

ופירושה (בשם בעל משמרת המועדים).

191) ואתחנן ד, לה.

192) בהבא לקמן — ראה אנציק'

תלמודית ערך יו"ט שני של גלויות ס"י (כרך

כג ע' צח ואילך). וש"נ.

193) ריש מגילה (אות תשעה).

194) פסחים נא, סע"ב. ביצה ד, סע"ב.



וגם תירוץ זה אינו מספיק, כי:

אילו הי' יו"ט שני של גלויות ענין של גזירה, ללא טעם, אזי אפשר לומר שכאן גזרו וכאן לא גזרו (וע"ד הכלל שאין למדים גזירה מגזירה<sup>199</sup>); אבל כיון שזהו ענין שמצד טעם ושכל (אם בגלל הספק בקביעות ר"ח כיון שלא הגיעו השלוחים, או בגלל החשש שמא מפני הגזירה ישכחו חשבון העיבור), הרי מאותו טעם שקבעו יו"ט שני של גלויות בכל הימים טובים, היו צריכים לקבוע כן גם בימי הפורים?

זאת ועוד:

התירוץ הם אמרו והם אמרו, שייך רק בנוגע ליו"ט שבעת שנקבע ע"י חכמים היתה המציאות של ספיקא דיומא — אם מפני שלא הגיעו השלוחים, או מפני החשש דגזירה כו'.

וא"כ, תירוץ זה שייך בנוגע לחנוכה, בימי מלכות יון, שאז גזרו גם בנוגע לר"ח<sup>200</sup> (שלא ישלחו שלוחים ולא יחשבו חשבון המועדות); משא"כ בפורים, שאירע מיד לאחר החורבן, שאז היו כל בני"ב בקיבוץ כולם יחד בבבל (שריחוקה מירושלים הוא פחות ממהלך ט"ו יום<sup>201</sup>) — לא שייך לומר שחכמים פטרוהו מיו"ט שני של גלויות, כיון שאז לא הי' כל הענין דספיקא דיומא<sup>202</sup>.

לו. ויש לבאר ענין זה ע"פ האמור לעיל שיום הכפורים הוא "כפורים", שמזה מובן שפורים ויוהכ"פ ענינם אחד:

בנוגע ליוהכ"פ שאין עושים יו"ט שני של גלויות, ישנו טעם ע"פ נגלה — מפני הסכנה<sup>203</sup>. אמנם, הטעם ע"פ נגלה צריך להיות בהתאם לפנימיות הענינים.

והענין בזה — שביוהכ"פ "דומים למלאכים", ולכן, כשם שמלאכים הם למעלה מכל הענינים של חורבן וגלות, כמו"כ כאשר בני"ב הם במעמד ומצב שדומים למלאכים, לא שייך אצלם ענין של גלות, ובמילא אינם זקוקים ליו"ט שני של גלויות.

ואם הדברים אמורים בנוגע ליום הכפורים, שהוא רק "כפורים" — עאכו"כ בפורים עצמו, שבו נמצאים בני"ב בדרגא נעלית יותר מאשר

199) ראה תוד"ה ומנא — חולין קד, א. ובפרש"י. שו"ע אדה"ז או"ח רסק"ז.  
 תוד"ה ורמינהו — נדה לג, ב. (202) קטע זה אינו בבירור (המו"ז).  
 200) מגילת אנטיוכס.  
 201) ראה אנציק' שבעה עשרה 192 ע' צג.  
 202) ראה תענית יו"ד, א (במשנה) ואלך. וש"נ.

ביוהכ"פ, הרי בודאי ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", ובאופן שלא זו בלבד שאין אצלם ענין של התנגדות וגלות מצד עמי הארץ, אלא אדרבה: "ונהפוך הוא", שהם "מנשאים את היהודים"<sup>204</sup>, "ורבים מעמי הארץ מתייהדים"<sup>59</sup>, כך, שבפורים אין מציאות של גלות, ובמילא אין צורך ביו"ט שני של גלויות.

לז. וההוראה מזה:

ידוע הפתגם שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אביו<sup>205</sup>, שרק הגופים נמצאים בגלות, אבל הנשמות אינם בגלות, ואף אחד אינו בעה"ב עליהם. ובענין זה צריכה שמחת פורים לפעול אצל יהודי החלטה גמורה שהנהגתו תהי' בהתאם לכך.

כלומר: מימי הפורים, שלא זו בלבד שבהם אין ענין של גלות מצד עמי הארץ, אלא אדרבה, "ונהפוך הוא" — לוקחים כח גם על הימים שלאחרי פורים, במשך כל השנה כולה, להמשיך זאת בנוגע לפועל בחיים היום-יומיים, שגם הענינים שע"ד הרגיל היו יכולים להפריע לקיום התומ"צ, לא זו בלבד שלא יפריעו, אלא שיהפכו להיות דבר המסייע, ויוסיפו ב"אורה ושמחה וששון ויקר" שישנם אצל היהודים ובכל עניניהם.

\* \* \*

לח. הסדר הוא שבימי הפורים עורכים "מגבית" עבור קופה סתמית הנקראת בשם "קופת רבינו" (שממנה מחלקים עבור ענינים מסויימים), כפי שהונהג ע"י כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ג"ע<sup>206</sup>, ונמשך מאז עד לימינו אלו<sup>207</sup>, ובלשון המגילה<sup>4</sup> — "וזכרם לא יסוף מזרעם".

ואף שצריך להיות מעמד ומצב ש"אל יהו עמך ישראל צריכין להתפרנס זה מזה" ועאכו"כ "לא לעם אחר"<sup>208</sup> — הרי תמיד צריכים זהב וכסף ונחושת לבנות מקדש לו ית' כדי שיהי' "ושכנתי בתוכם"<sup>162</sup>, ובמילא יהי' גם ענין המגבית באופן ד"לא יסוף".

וכנהוג כאן — נערכת המגבית ללא הכרות שמות, וללא הכרות סכומים.

וכל המנדבים — שינדבו בשמחה ובטוב לבב וביד נדיבה — יזכו

(207) ראה גם שיחת פורים דאשתקד

בסופה (תו"מ חכ"ב ע' 176). וש"נ.

(208) תענית כד, סע"ב.

(204) אסתר ט, ג.

(205) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ.

(206) ראה סה"ש תורת שלום ע' 243.

לכך שהנתינה שלהם תפעל ותמשיך בכל הממון שישאר לרשותם, שגם הוא יתעלה ויהי' דירה לו ית' בתחתונים (כמבואר בתניא<sup>209</sup> בנוגע לכללות ענין הצדקה).

אלו הרוצים שיזכירו אותם על ה"אוהל" — יכולים לרשום שמם ושם אמם.

והעיקר, כאמור, שתהי' הנתינה בשמחה ובטוב לבב, ובאופן ד"עד דלא ידע", היינו, לא לחשב תחילה כמה מותר לו לתת וכמה צריך הוא לתת וכו', אלא ליתן בפועל, ואח"כ יהי' זה על חשבון הגביר... זה הקב"ה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "לכתחילה אריבער", וניגן בעצמו כל הבבא הראשונה].

\* \* \*

לט. ישנו מאמר של אדמו"ר מהר"ש (מהמאמרים שכבר נדפסו)<sup>210</sup> שמתחיל בפסוק<sup>211</sup> "ויהי אומן את הדסה", ומביא שם דרשת חז"ל<sup>212</sup> על הפסוק<sup>213</sup> "שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל": "שקר החן — זה דורו של משה, והבל היופי — זה דורו של יהושע, אשה יראת ה' היא תתהלל — זה דורו של חזקי'. דבר אחר, שקר החן — זה דורו של משה ויהושע, והבל היופי — זה דורו של חזקי', אשה יראת ה' היא תתהלל — זה דורו של ר' יהודה ברבי אילעי.. שהיו ששה תלמידים מתכסים בטלית אחת (עניים היו) ועוסקין בתורה".

והענין בזה — שבדורו של מרדכי ואסתר היו נסיונות וגזירות קשות, ומבלי הבט על תוקף הגזירות עמדו בני"ב בנסיונות מתוך מס"נ. ועל זה מביא את מארז"ל "אשה יראת ה' היא תתהלל — זה דורו של ר' יהודה ברבי אילעי.. שהיו ששה תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקין בתורה", היינו, שהיתה להם מס"נ על התורה<sup>214</sup>.

מ. והנה, ע"פ דרשת חז"ל על הפסוק "שקר החן וגו'" — יובן גם פירוש הפסוק ע"פ פשוטו של מקרא:

---

(209) פל"ד.	(212) סנהדרין כ, א. יל"ש שמואל-א רמו
(210) ד"ה ויהי אומן תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז קלו).	(213) משלי לא, ל.
ע' קסה ואילך, ובהוצאת תש"ס ע' קפט ואילך).	(214) סה"מ שם ע' קסט, ובהוצאת תש"ס ע' קצד.
(211) אסתר ב, ז.	

בפסוק "שקר החן והבל היופי" כשלעצמו — לא יודעים אם ענין החן והיופי מושלל בהחלט (ורק "אשה יראת ה' היא תתהלל"), או שיש מעלה גם בענין החן והיופי.

אמנם, כיון שחז"ל דרשו ש"שקר החן והבל היופי" קאי על דורו של משה ויהושע וחזקי', שגזלה מעלתם ביותר,

— שהרי דורו של משה הי' דור דעה<sup>215</sup>, ועד"ז דורו של יהושע, הדור שנכנסו לארץ, שכל זמן שחי יהושע והזקנים היתה הנהגתם באופן הכי טוב (כמסופר בתנ"ך<sup>216</sup>), וכמו"כ דורו של חזקי', כדאיתא בגמרא במסכת סנהדרין<sup>217</sup> "חובל עול מפני שמן<sup>218</sup> .. חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהי' דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות .. בדקו מדן ועד באר שבע .. ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאין בהלכות טומאה וטהרה" —

הרי עכצ"ל שה"חן" וה"יופי" שבדורו של משה ויהושע וחזקי' הו"ע חיובי, ומזה מובן גם בנוגע לפשטות הכתוב, שיש גם מעלה ב"חן" ו"יופי" (ולא שזהו ענין שצריכים לבטלו ח"ו), אלא, כדי שלא יהי' "שקר החן והבל היופי", צ"ל "אשה יראת ה'", ואז, "היא תתהלל" גם ב"חן" ו"יופי"<sup>219</sup>.

ולכן אין זה סתירה למאמרי חז"ל במעלת היופי והחן, כמו: "אין אשה אלא ליופי"<sup>220</sup>, "בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן"<sup>221</sup>, "אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד (שזהו ענין ה"חן") משוך עלי"<sup>222</sup> — כיון שאין כוונת הפסוק לבטל את ענין החן והיופי שאין בו ממש, כי אם, שצריך להיות הענין ד"אשה יראת ה'", ואז, "היא תתהלל" גם ב"חן" ו"יופי".

מא. והביאור בדרשת חז"ל הנ"ל — שהרי ח"ו לומר שבדורו של משה ויהושע וחזקי' הי' חסר הענין דיראת ה' — ע"פ נקודת התמצית מהמבואר בהמאמר הנ"ל<sup>222</sup>:

בדורו של משה היתה אתערותא דלעילא — "כפה עליהם הר

(215) זח"ב סב, סע"ב. וראה ויק"ר פ"ט, א. במדב"ר פי"ט, ג. וש"נ.  
 (216) יהושע כד, לא.  
 (217) צד, ב.  
 (218) ישעי' י"ד, כז.  
 (219) ראה תו"ח ויצא לג [קעד], ב. וראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 262 הערה 118. וש"נ.  
 (220) תענית בסופה. וש"נ.  
 (221) נדרים סו, א.  
 (222) ראה גם סה"ש תרצ"ט ע' 305.

כגנית<sup>167</sup>, שהו"ע האהבה<sup>223</sup>, ולא היו זקוקים להענין דיראת ה' מצד עבודת האדם מלמטה למעלה.

ועד"ז בדורו של יהושע — עליו נאמר<sup>224</sup> "ומשרתו .. לא ימיש מתוך האוהל", ו"פני יהושע כפני לבנה"<sup>225</sup>, שמקבלת אורה מהשמש, דקאי על משה, "כפני חמה"<sup>225</sup> — נמשך אז ענין האתעדל"ע שהי' בימי משה.

ועד"ז בדורו של חזקי' — שאז הי' ביהמ"ק קיים, והי' מאיר האור של חזקי' שרצה הקב"ה לעשותו משיח<sup>226</sup>, כך, שלא הי' מעמד ומצב של עניות ונסיונות כו', שרק אז יכול להתגלות הענין ד"יראת ה'" בטרתו ובעיצומו (וע"ד משנת"ל בהמאמר<sup>227</sup> שענין המס"נ הוא דוקא "בארץ צי' ועיף בלי מים"<sup>228</sup>, ועל זה היא התפלה והבקשה: הלואי "כן בקודש חזיתך"<sup>229</sup>).

וזוהו הטעם שהענין ד"קיימו מה שקבלו כבר" נעשה דוקא ע"י הנסיון בדורו של מרדכי ואסתר, משא"כ בדורו של חזקי', אף שמצד ענינו הי' באופן של חן ויופי בתכלית.

ונקודת הענין — שכדי שענין החן והיופי ברוחניות יהי' באופן של קיימא, ולא באופן של נהמא דכיסופא<sup>230</sup>, אלא ע"י עבודה ויגיעה דוקא, שאז יש בזה גם תענוג — הרי זה דוקא במעמד ומצב ש"עניים היו", ואעפ"כ עמדו בנסיון כו', ואז יכולים להתהלל גם בענין החן והיופי.

מב. ומזה מובן גם בנוגע לכללות עבודת האדם, וכפרט בנוגע להנהגת כל אשה בישראל, עקרת הבית:

מה שהתורה דורשת שלא להיות מונח ב"מותרות", וכמארז"ל בפרקי אבות<sup>231</sup>: "כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן כו'" — אין כוונת התורה שיהודי יצטער ויתענה ("אֵי אִיד זָאָל זִיך מאַטערן") ח"ו, ואילו הענינים של כסף וזהב ונחושת יפלו בידי אחרים;

(223) ראה תו"א מג"א צח, סע"ב. ובכ"מ.  
 (224) תשא לג, יא.  
 (225) ב"ב עה, סע"א.  
 (226) סנהדרין צד, א.  
 (227) פ"ה (לעיל ע' 96 ואילך).  
 (228) תהלים סג, ב.  
 (229) ג. וראה כתר שם טוב בהוספות סס"ד. וש"נ.  
 (230) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, רע"ד. ובכ"מ.  
 (231) פ"ו מ"ד.

כוונת התורה היא — שתהי' ההנהגה באופן ד"אשה יראת ה'", כלומר, שיהודי יקבל על עצמו "דרכה של תורה", שאפילו אם מאיזה טעם שיהי' נגזר עליו ש"פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן", יהי' מונח אצלו בפשיטות ש"אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא"<sup>231</sup>, היינו, שגם בעולם הזה הוא מאושר, כיון שעניני העולם אינם אלא טפל, והעיקר הוא הענין ד"יראת ה'", קיום רצונו של הקב"ה,

וכאשר יהודי מעמיד את עצמו בדרך זו, "דרכה של תורה", תורת חיים — אזי מבטיחה תורה "ונתתי גשמיכם [כפירוש החסידות]<sup>232</sup> שקאי על כל הענינים הגשמיים] בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרוי"<sup>233</sup>, וכמסופר בדברי חז"ל<sup>234</sup> שהיו "חטים ככליות וכו'", היינו, שיהי' ריבוי מופלג בכל הענינים הגשמיים.

ועד"ז בנוגע לכל בית ובית בישראל, שהנהגתו תלוי' באשה, עקרת הבית (כמארוז"<sup>235</sup> "מימי לא קריתי לאשתי אשתי כו' אלא לאשתי ביתי"):

צריכה להיות ההנהגה ד"אשה יראת ה'", היינו, לבנות בית שיהי' "בית יראת אלקים" ("אֵץ גִּט־פְּאָרְכְּטִיקֶע הוּיז"), שכל עניניו יהיו מתאימים לרצונו של הקב"ה,

— והיסוד לזה הו"ע היראה דוקא, היינו, לא מצד הבנה והשגה, שאז יכולים לבוא לידי טעות ולומר "הקימותי את דבר ה'"<sup>115</sup> על הנהגה שהיא באופן ד"מאסת את דבר ה'"<sup>116</sup>; רק ענין היראה הוא ה"שער" (ד"א תרעה לאעלאה"<sup>130</sup>) להכנס "בפנים" באופן ש"הוי' עמו שהלכה כמותו"<sup>23</sup>, שמכוון לרצון העליון —

וכאשר ישנו הענין ד"יראת ה'" ביסוד הבית ובבנין הבית — אזי ישנו גם ענין החן והיופי, היינו, שזהו בית יפה וחינני גם בענינים הכי פשוטים, ומוצא חן בעיני אלקים ואדם, כיון שמוסד ובנוי על יראת ה'.

מג. וכאשר ההנהגה היא כמו בדורו של ר' יהודה ברבי אילעי (שעליו דרשו הכתוב "אשה יראת ה' היא תתהלל"), שאע"פ ש"ענינים הם", מ"מ, עוסקים בתורה,

(233) בחוקתי כו, ד.  
(234) תענית כג, רע"א. וש"נ.  
(235) שבת קיח, ב.

(232) ראה כתר שם טוב סוסר"ז. וראה גם  
סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 19, והתוועדויות  
תשמ"ט ח"ד ע' 391 — בשוה"ג.

אזי מהפכים את המעמד ומצב ד"עניות מנוולתן" — למעמד ומצב של "חן" ו"יופי",

וכמו בפורים — "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם", "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", וכל עמי הארץ מגדלים ומנשאים את היהודים, "ושללם לבוז"<sup>236</sup>.

[ואח"כ אמר:

לעת-עתה לא הופיע השליח<sup>237</sup> שצריך לקיים את ה"עד דלא ידע"... וכיון שעומדים כבר לקראת הסיום — הנה אם ישנו מישהו שהוא בבחינת "כל"ע<sup>238</sup> נדיב לבו יביאה את תרומת ה"..." מוטב שידע שהזמן מחושב, ויתכונן לקיים זאת בעוד מועד, דאל"כ, ישאירו אותו לישוב כאן עם ה"עד דלא ידע"... וכל המסובים יתפזרו לבתייהם וילכו לישון, ואילו הוא ישאר לישון על הרצפה במקומו כאן].

\* \* \*

מד. זמנה של ההתועדות דפורים — כפי שהנהיגו הרביים — הוא בלילה שבין פורים לישון פורים (פורים דמוקפין).

— ע"פ שו"ע<sup>239</sup> צריכים להתחיל סעודת פורים מבעוד יום (בי"ד), אבל לא נתפרש זמן סיומה. וכבר נהגו ישראל — ומנהגן של ישראל תורה היא<sup>240</sup> — להמשיך את הסעודה מהיום ללילה (מי"ד לט"ו)<sup>241</sup>. ונוסף לזה, הנה עיקר ההתועדות אצל רבותינו נשיאינו היתה נערכת בליל ט"ו, היינו, הלילה שבין י"ד לט"ו.

מה. ובהקדמה:

בנוגע לפרסומי ניסא — מצינו שעיקר פרסומי ניסא הוא ביום ולא בלילה<sup>242</sup>. ונמצא, שבלילה שבין פרסומי ניסא ביום י"ד (פורים דפרזים) לפרסומי ניסא ביום ט"ו (פורים דמוקפות חומה), אין הענין דפרסומי ניסא שישנו בשניהם.

ולאידך גיסא, הרי לילה זה הוא המחבר בין יום י"ד לט"ו, כך,

מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז  
אוי"ח סוסק"פ. סתל"ב סי"א. סתנ"ב ס"ד.  
סתצ"ד סט"ז. ועוד.

(241) ראה נטעי גבריאל — הלי פורים  
בחלק השו"ת סכ"ג. וש"נ.  
(242) תוד"ה חייב — מגילה ד, סע"א.

(236) אסתר ג, יג. ח, יא.

(237) ראה לעיל ס"ה.

(238) ויקהל לה, ה.

(239) ראה שו"ע או"ח רסתרצ"ה.

(240) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.

מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד.

שאי אפשר לבוא לפרסומי ניסא דיום ט"ו לולי הלילה שבינתיים, אע"פ שהלילה מצד עצמו אין בו הענין דפרסומי ניסא.

וע"פ המבואר בחסידות בכ"מ<sup>243</sup> שהאפשרות לחבר שני ענינים היא ע"י ענין שלמעלה משניהם, נמצא, שהלילה שביין י"ד לט"ו שמחבר אותם, הוא למעלה משניהם, ומזה מוכן, שבלילה זה צריך יהודי להתעלות למעמד ומצב שלמעלה ממעמדו ומצבו ביום י"ד וביום ט"ו.

והענין בזה:

בנוגע ליום י"ד — אמרו חז"ל "חייב איניש לבסומי בפוריא", ועד"ז בנוגע ליום ט"ו — הרי לא מבעי בערים מוקפות חומה, אלא גם בערי הפרזים "חייב במשתה ושמחה קצת"<sup>244</sup>.

אמנם, בנוגע ללילה שביין י"ד לט"ו, שאין בו ענין של חיוב, אלא ענין השמחה שבו נעשה מרצונו הטוב — יש בזה המעלה שבענין ה"רשות" לגבי ענין ה"חובה", כפי שמצינו בענין תפלת ערבית רשות<sup>245</sup>, שיש בה מעלה לגבי תפלות שחרית ומנחה שהם חובה (כמבואר בארוכה בביאורי הזהר<sup>246</sup>), ועד"ז בנוגע למעלת ההקפות שבשמע"צ ושמח"ת<sup>247</sup>.

מו. ובנוגע לעניננו:

ישנם כאלו שחושבים שכבר יצאו ידי חובתם ע"י השמחה שהיתה אצלם עד עתה, ומחר בבוקר בקומם משנתם יצאו י"ח ע"י שתיית כוס חלב... דכיון שאיתא בגמרא<sup>248</sup> שחלב הוא משקה המשכר, נמצא, שע"פ דין הרי הוא "שיכור"...

ובכן, עליהם לדעת, שכל זה אינו שייך להשמחה שצריכה להיות בלילה זה, שהוא הלילה שמחבר ענין השמחה דפרוות עם ענין השמחה דמוקפות חומה.

ויה"ר שמלילה זה נבוא ל"לילה כיום יאיר"<sup>249</sup>, שאז יהי' "אורה ושמחה וששון ויקר" בגילוי לעיני כל בשר, ובאופן שיתבטל המעמד ומצב ד"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"<sup>250</sup>, כיון שתהי' גאולה שלימה שאין אחרי' גלות<sup>251</sup>, ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(248) יומא עו, סע"א.

(249) תהלים קלט, יב.

(250) מגילה יד, א. וש"נ.

(251) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא

בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

(243) ראה תניא אגה"ק סי"ב. ובכ"מ.

(244) רמ"א או"ח סתרצ"ה ס"ב.

(245) ברכות ד, ב. כז, ב.

(246) לאדהאמ"צ יג, סע"ד ואילך. ולהצ"צ

ע' פה ואילך.

(247) ראה לקו"ת דרושי סוכות פ, סע"ג.



[כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן את הניגון "עסן עסט זיך".]

\* \* \*

מז. נזכר לעיל (ס"מ) בנוגע לענין העניות — "שהיו ששה תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקין בתורה", לפי ש"עניים היו" — מאמר הגמרא "בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן".

ומובן, שעיקר המכוון בסיפור הגמרא הוא — לא הענין ד"מנוולתן", כי אם הענין ש"בנות ישראל נאות הן", אלא שמפני סיבה ישנו ענין שהוא היפך הנוי כו'.

לשם מה נוגע לדעת מהי הסיבה דהיפך הנוי — הרי זה כפי שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר מאמר החכם<sup>252</sup>: ידיעת החולי חצי רפואה.

אמנם, ידיעת הסיבה היא רק חצי רפואה, ובמילא, אי אפשר להסתפק בכך, אלא צריכים גם לעסוק בחצי השני של הרפואה — לבטל את הסיבה.

מח. ובפרטיות יותר:

ידוע המבואר בארוכה במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (שכבר נדפס<sup>253</sup>), שאי־אפשר להסתפק בכך שהרופא בודק את החולה ומגלה את המחלה לתכליתה, ורושם סממני הרפואה, ואח"כ שולחים לקנותם בבית־מרקחת, ומעמידים אותם על השולחן ומביטים בהם; כל זה נכלל בחצי הרפואה שע"י ידיעת החולי, ונוסף לזה, צריך להכניס את סממני הרפואה בקרבן, שיהיו דם ובשר כבשרו.

ועד"ז בנמשל: כאשר לומדים ענינים בנגלה דתורה, ועאכו"כ בתורת המוסר וביחוד בתורת החסידות, אודות נגעי בני־אדם, והדרך כיצד לתקן אותם, ומקבלים החלטות טובות — הרי זה אמנם חצי רפואה, כיון שיודע את סוג המחלה, ורכש בממונו את סמי המרפא, ובכל יום ויום מתבונן בהבקבוק שבו מונחים סמי המרפא, אבל אעפ"כ, כל זמן שאינו מקיים את הדברים בפועל, אזי נשאר במעמדו ומצבו!

ולא עוד אלא שניתוסף בזה חסרון — שיכול להשלות את עצמו שהוא עשה כבר את שלו ("ער האָט שוין זיינס אָפגעטאָן"), שהרי השיג את סמי המרפא והעמידם בסמיכות מקום אליו, אלא מאי, ישנו הפסק

253) סה"מ תש"ח ע' 292 ואילך, ולאח"ז — באג"ק שלו ח"ד ע' כב ואילך.

252) ראה גם שיחת פורים דאשתקד (תו"מ חכ"ב ע' 148). וש"נ.

מצד הגוף ונפש הבהמית — הרי זה "קטנות" בלבד, ויעשה זאת עבורו משהו אחר...

ובכן, צריך לדעת שענין זה הוא ככל הענינים שהם מצוות שבגופו, ואליו מכוונים הדברים ("מ'מינט טאקע אים אַליין"), ובלשון המגילה: "אשר קרהו"!

וכל זה — לא רק בנוגע לענינים שברור אצלו שהם באשמתו, אלא גם כאשר רק יודע אודות ענין בלתי רצוי ובלתי מתוקן:

ישנו פס"ד בתורה (בגמרא מסכת שבת<sup>254</sup>) ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה". וכיון שנבראה "שמועה" שהגיעה אליו שישנו דבר בלתי מתוקן ובלתי רצוי, לא יתכן ש"בריאה" זו היא לבטלה.

אילו לא הי' ביכלתו לפעול בענין זה — לא היתה שמועה זו מגעת אליו, וכיון שהגיעה אליו השמועה — הרי זו הוכחה שצריך ללמוד מזה דבר-מה, לתקן בעצמו, לתקן אצל הזולת, לתקן אצל כלל ישראל<sup>255</sup>.

עליו לדעת שזהו ענין "אשר קרהו", ואילו הזולת — שאודותיו הגיעה השמועה אודות הענין הבלתי-רצוי — הוא רק משתתף בצרתו ובצערו (ולא כפי שהוא חושב).

מט. ועד"ז בנוגע למאמר הגמרא "בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן":

אמרו חז"ל<sup>256</sup> "אין עני אלא בדעת, ואין עשיר אלא בדעת". וה"עניות" בדעת, "דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם"<sup>104</sup> — היא הסיבה ש"מנוולתן", שלא רואים ש"בנות ישראל נאות הן".

ובענין זה לא מספיק הלימוד ש"העניות מנוולתן", כפי שהפירוש הוא ע"פ חסידות, דקאי על העניות בענין "דע את אלקי אביך"; אלא הכוונה בענין זה היא אליו — שהוא צריך לעשות משהו כדי שיתבטל המעמד ומצב של עניות ויהי מעמד ומצב של עשירות בדעת.

לכאורה יש דרך המיצוע, לא עניות ולא עשירות. ובלשון הגמרא במסכת כתובות<sup>257</sup>: "די מחסורו<sup>258</sup>, אתה מצווה עליו לפרנסו, ואי אתה

(256) ראה כתובות סח, סע"א. נדרים מא,

רע"א.

(257) סז, ב.

(258) פ' ראה טו, ח ובספרי ובפרש"י.

(254) עז, ב.

(255) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 24 ואילך.

וש"נ.

מצווה עליו לעשרו". וא"כ, מהו ההכרח שתמורת "העניות מנוולתן" צריך להיות ענין של עשירות?

הנה על זה ישנו המשל בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר<sup>259</sup> מאדם המטפס על הר תלול, שאינו יכול להשאר לעמוד על עמדו; יש רק אפשרות אחת מבין השנים — או שימשיך לטפס למעלה, או שיפול למטה. ועד"ז בנדר"ד: אם לא יטפס להגיע למעמד ומצב של עשירות בדעת — אזי לא יהי' לו גם "די מחסורו", אלא יפול למטה למצב של עניות רח"ל, ועד ל"אביון" שלמטה גם מעניות.

ג. וענין זה קשור גם עם פורים — שאתח המצוות שבו היא "מתנות לאביונים"<sup>190</sup>:

גם מי שהוא למטה במדריגה מ"עני בדעת", ש"העניות מנוולתן", אלא הוא "אביון", "שתאב לכל דבר"<sup>260</sup>, לפי שאין לו מאומה — הנה המצוה דפורים היא שצריכים לעזור לא רק לעניים, אלא צריכים לעזור גם לאביונים — ליתן "מתנות לאביונים".

ויתירה מזה — כמ"ש הרמב"ם<sup>261</sup> ש"מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו".

גא. וההוראה מזה:

כל אלו שהקב"ה עזר להם ויש להם "משהו" ("עפעס וואָס האָבן זיי"),

— והרי כאו"א מישראל יש לו "משהו", כמבואר בחסידות<sup>262</sup> שבזמנינו אין עמי-הארץ כמו שהיו בזמן הש"ס, שהרי כל אחד יודע יותר מאשר "עם הארץ" שבזמן הש"ס —

עליהם לדעת שישנו משהו שתאב לזה, ולכן, צריכים ליטול משלהם וליתן לו, ובאופן של מתנה דוקא ("מתנות לאביונים"), ולא באופן של מכירה וקני'.

ועי"ז שנותנים מתנות לאביונים — פועלים שתהי' "אורה ושמחה וששון ויקר" אצל כל בני' למגדול ועד קטן, והיינו, שכשם שהגזירה

(260) פרש"י משפטים כג, ו. פ' ראה טו, ד. תצא כד, יד.  
(261) הלי' מגילה פ"ב הי"ז.  
(262) ראה תו"א מקץ מא, א. ובכ"מ.

(259) ראה סה"ש תש"ד ס"ע 114. וראה גם מכתב ט"ז אד"ש; כ"ז מנ"א שנה זו (אג"ק ח"ח ס"ע עדר; ע' תקיג). וראה גם תו"מ ח"ח ע' 127. וש"נ.

היתה על כל בניי למגדול ועד קטן, צריך להיות גם הענין ד"ונהפוך הוא" באופן דומה.

ועד"ז בנוגע לאלו ש"העניות מנוולתן",

— שזוהי דרגא נעלית יותר מ"אביונים", אבל, אוי ואבוי ל"עילויי" כזה שלא נמצאים במעמד ומצב של "אביון", אלא רק "עניי" בלבד — שלא מספיק ידיעת המצב ("מנוולתן") והסיבה לכך (ה"עניות"), אלא צריכים לבטל את הסיבה, היינו, לבטל את העניות בדעת, ולא רק למלא את "מחסורו אשר יחסר לו", אלא גם "לעשרו" — לפעול מצב של עשירות בדעת, ובדרך ממילא תומשך גם עשירות כפשוטה. וזו תהי' הכנה והקדמה לביאת המשיח וגילוי המשיח, שאז יקויים היעוד<sup>263</sup> "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" — עושר רב ונפלא ביותר.

נב. האמור לעיל שייך הן בנוגע לעניני חוץ לארץ והן בנוגע לעניני ארץ ישראל, ועתה ברצוני להזכיר אודות הענינים של כפר חב"ד: המצב בכפר חב"ד הוא באופן ש"מתעטפין בטלית אחד", לפי ש"עניים הם". — אלא שענין זה (המצב הבלתי-רצוי) אינו פלא... הפלא הוא — שגם במצב זה הרי הם "עוסקין בתורה".

ובכן: כאשר ידעו ש"העניות מנוולתן" — הרי זה יפעל עליהם שיחליטו בתוקף הכי גדול שמוכרח להיות ענין של "ופרצת",

— כפי שהדפיסו שם שחור ע"ג לבן ושלחו לכל העולם —

ויקויים בהם היעוד "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"<sup>264</sup>, ולא יסתפקו בזה, אלא יהי' גם באופן ד"נחלה בלי מצרים"<sup>265</sup>,

הן ברוחניות — "אין עשיר אלא בדעת", ועד לאופן ש"עלה הפורץ לפניהם"<sup>266</sup>, "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", והן כפשוטו בגשמיות — "ופרצת" בכל הענינים הגשמיים שיהיו בהרחבה גדולה, וכמ"ש<sup>267</sup> "שמחנו כימות עניתנו", וכמה פעמים ככה.

ועי"ז יהי' שם בגלוי הענין ד"בנות ישראל נאות הן", אצל כאו"א למגדול ועד קטן.

(263) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' ע' 170 בהערה. תו"מ חכ"ד ע' 193 הערה 69. מלכים בסופן.

(264) ויצא כח, יד. ובפרש"י. אגדת בראשית ספס"ג.

(265) שבת ק"ח, סע"א. וראה לקו"ש ח"א (267) תהלים צ, טו.

ומשם יתפשטו המעיינות עד שיגיעו גם חוצה, והיינו, שלימוד פנימיות התורה, תורת החסידות, יתפשט בכל ארץ ישראל, ובכל העולם כולו, שהרי "עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות"<sup>268</sup>.

וכאמור לעיל — שלא יהי' זה באופן שרוכשים את ה"מרשם" ("רעצעפט") של סמי המרפא ומעמידים אותם ע"ג השלחן כפי שהם חתומים בתוך הבקבוק ומביטים בהם, אלא באופן ד"תורתך בתוך מעי"<sup>269</sup>, שיהי' דם ובשר כבשרו, כך, שבכל הענינים שעושה — הן בעניני קדושה והן בעניני הרשות, באכילתו ובשתייתו כו', כל העשרה דברים שנימנו ברמב"ם<sup>270</sup> — תשמע ממנו ההכרזה ("זאָל דאָרטן פון אים אַרויסשרייען"): "עלה הפורץ לפניהם", "אין עוד מלבדו"<sup>191</sup>.  
[כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן את הניגון "צמאה לך נפשי"].

\* \* \*

נג. על הפסוק<sup>271</sup> "לדוד מכתם" — דרשו חז"ל<sup>272</sup>: "שהיתה מכתו תמה (מקום מילה שהוא ראוי למכה, הי' תם ושלם, שלא הוצרך לחסרו)<sup>273</sup> שנולד כשהוא מהול", והיינו, שזהו מעמד ומצב שמלכתחילה אין ענין של העלם והסתר.

וזוהו גם החילוק שבין תורתם של ראשונים לתורתם של אחרונים — שתורתם של ראשונים היא באופן שהלימוד הוא ללא העלם והסתר, כדלקמן.

נד. בענין זה ישנו הסבר ששמעתי פעם מכ"ק מו"ח אדמו"ר<sup>274</sup>, עוד ברוסיה, כאשר נסב הדיבור אודות החילוק בין שו"ת ופס"ד של הראשונים לשו"ת ופס"ד של האחרונים, שדברי הראשונים הם בשורות ספורות, ומיד אחרי השאלה באה התשובה שהפס"ד הוא כך וכך, ומסיים: "וכתב משה", וכיו"ב; ואילו דברי האחרונים הם באריכות גדולה ביותר בסברות לכאן ולכאן, עד שבאים לבירור הפס"ד:

משל למה הדבר דומה — לאדם שנמצא בחדר מואר ועיניו פקוחות, שכאשר רוצה לצאת מהחדר, נגש מיד אל הדלת ופותחה ויוצא.

---

268) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישע"י רמז תקג.  
269) תהלים מ, ט. וראה תניא פ"ה.  
270) הלי' דעות רפ"ה.  
271) תהלים נו, א.  
272) סוטה יו"ד, ב. יל"ש תהלים רמז תשעד.  
273) פרש"י סוטה שם.  
274) ראה סה"מ תרס"ג (הוצאת תשנ"ד) בהוספות ס"ע רכח. וראה גם אג"ק ח"כ ע' שלט.

אבל כאשר החדר חשוך, ועיניו סגורות — אזי מתחיל למשש את הקיר, וכאשר מוצא חור, אזי מתחיל לחקור את משמעות הדבר: אם יש כאן דלת — חייבת להיות גם ידית, ואם אין ידית, הרי זה סימן שזהו חלון ולא דלת. וכיון שמלבד חוש המישוש אין לו אפשרות אחרת לברר את הדבר, הנה לאחרי שמתייגע במשך זמן למשש את כל הצדדים, למעלה או למטה, מדרום או מצפון כו', ואינו מוצא ידית — אזי מגיע למסקנא שאין זו דלת, היינו, שאין זה "פתח" שעל ידו יוכל לפסוק את הדין.

ואח"כ ממשיך למשש את הקיר עד שמוצא עוד חור, ומוצא גם ידית, שמזה מוכח שזוהי דלת — אזי מנסה לברר את האורך והרוחב כו', אם אפשר להכניס שם את הראש והגוף והידיים והרגלים: הוא מתחיל לדחוף את הראש — ומצליח, דוחף את הידיים — ומצליח, אבל כאשר מנסה לדחוף את הגוף כולו — אינו מצליח. ומזה מגיע למסקנא שאע"פ שישנה ידית, אבל כיון שכל הגוף אינו יכול להכנס שם, עכצ"ל שפתח זה נעשה עבור חיות ובהמות ועופות, אבל לא עבור בני-אדם.

וכך ממשיך למשש ולחפש, "ער טאָפּט אַ וואַנט אַהין, טאָפּט אַ וואַנט אַהין", עד שמוצא דבר שיש לו ידית, וכל הגוף יכול לעבור דרכו, כך, שאין שום קושיא להוכיח שאין זו דלת...

ולאחרי כל זה — עדיין אינו בטוח שזוהי דלת שדרכה אפשר לצאת החוצה, שהרי ישנם בנינים שבהם עושים לפעמים גם דלתות ליופי, והיינו, שכדי שציור הבנין יהי' שוה מכל הצדדים, שהצד הצפוני יהי' כמו הצד הדרומי, בונים בקיר כמין דלת, אבל אין זו דלת שדרכה אפשר לצאת החוצה.

ודוגמתו באופן הלימוד — שכאשר מחפש פתח שדרכו ימצא את הפס"ד, מתברר לו שהפתח הוא סתום וחתום, ועל ידו אינו יכול למצוא את הפס"ד האמיתי.

וכך הולך וממשש ומחפש, עד שסוכ"ס — אם יש לו סייעתא דשמיא שהחדר אינו גדול כ"כ, והקב"ה מאריך ימיו ושנותיו שיהי' לו מספיק זמן למשש את כל הקירות ולמעלה ולמטה — מגיע גם אל הדלת...

כל זה הסביר כ"ק מו"ח אדמו"ר בקיצור יותר, וסיים, שזהו החילוק בין תורתם של ראשונים לתורתם של אחרונים:

אצל הראשונים הי' מעמד ומצב של חדר מואר ועינים פקוחות,

ובמילא, כאשר הגיעה אליהם שאלה, הביטו וראו ונגשו מיד אל ה"דלת" שדרכה מוצאים את הפס"ד, ולכן באו הדברים בקיצור, בשורות ספורות. אבל אצל האחרונים — כיון שנתמעטו הלבבות, ובלשון הגמרא<sup>275</sup>: "אם ראשונים בני אנשים אנו כו"<sup>276</sup>, כך, שלבם אינו פתוח כפתחו של אולם<sup>277</sup>, וגם חוש הראי' שלהם אינו כדבעי, והחדר אפל — אזי כדי לברר את הפס"ד יש צורך באריכות גדולה (וע"ד מ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות<sup>278</sup> אודות החילוק שבין המשנה והברייתא והגמרא), וגם לאחר כל האריכות — הנה לפעמים מתברר הדין, ולפעמים לא!

נה. והנה, אמרו חז"ל<sup>279</sup> "מי שנכנס לחנותו של בשם, אע"פ שאינו מוכר לו ואינו לוקח ממנו, הוא יוצא וריחו וריח בגדיו מבושמים".

ועד"ז בנדר"ד:

כאשר דבקים (כהציווי "הדבק בתלמידים ובחכמים"<sup>280</sup>) בתורתם של ראשונים — אפילו בדרך העברה בעלמא, כמו כניסה בעלמא לחנותו של בשם, ועאכו"כ כאשר עושים זאת מתוך יגיעה, ובאופן שהתורה קוראת זאת בשם יגיעה — אזי השכר הוא באופן של "מדה כנגד מדה"<sup>281</sup>, דהיינו, בענין זה גופא, שכשם שאצל הראשונים היו העינים פקוחות והחדר מואר, יהי' כן גם אצל אלו שמתעסקים בתורתם של ראשונים.

אמנם, כיון שנמצאים אנו עתה בחושך כפול ומכופל, צריכים לבקוע זאת ע"י אור גדול ביותר, כך, שלא מספיק "תורה אור"<sup>282</sup> סתם, אלא בהכרח להיות גם ה"מאור שבתורה", פנימיות התורה<sup>283</sup>, שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות — להפיץ את המעיינות עד שיגיעו גם חוצה. ויהי' זה סיוע בכל העינים, ובפרט בהפצת תורתם של ראשונים, שהוי' עמם, שהלכה כמותם בכל מקום<sup>23</sup>.

(ואח"כ אמר:)

280) ספרי ופרש"י עקב יא, כב. וראה גם ב"ב קט, ב.  
281) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.  
282) משלי ו, כג.  
283) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפי' קה"ע שם. המשך תער"ב ח"ג ע' אישכב. סה"מ תרפ"ט ע' 176. ושי"נ.

275) שבת קיב, ב.  
276) כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף: אינני רוצה לסיים את דברי הגמרא — "וואָס דאַרף איך זיידלען אידן"?!... די בכך שהדברים נאמרו בגמרא, ומי שרוצה יוכל לעיין בפנים; אינני צריך להיות השליח לעשות זאת.  
277) ראה עירובין נג, א.  
278) ד"ה אח"כ ראה להסתפק.  
279) מדרש משלי רפי"ג.

כוונתי היא — "תכלית"... כמדובר לעיל שהרפואה לא תשאר על השולחן, אלא תהי' דם ובשר כבשרו.  
 (וסיים: ) יעזור השי"ת לכולם<sup>284</sup>, שיהיו חסידים בפועל, דהיינו, עוסקי תורתך ומקיימי מצוותי' לשמה, שילמדו תורת החסידות, ויקיימו הדרכותי' והנהגותי', הן בעצמם והן בכל מקום שידם מגעת.  
 [כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן הניגון "שצמיל", ולאחרי שניגנו כל המסובים, חזר וניגנו עוד הפעם, ואח"כ פעם שלישית. ואח"כ התחיל לנגן הניגון "אבינו מלכנו".]

\* \* \*

נו. בהתועדות הנ"ל שבה ביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר תורת הבעש"ט בענין השמות "יהודים" ו"בני ישראל" — דיבר גם<sup>285</sup> אודות הענין ד"ונפלינו"<sup>286</sup>, בנוגע לבני ישראל בכלל (כהפירוש הפשוט בכתוב), וסיים בפרטיות בנוגע לתלמידי תומכי תמימים.  
 תלמידי תומכי תמימים — כוונתי עתה לתלמידים כפשוטם — צריך להיות אצלם הענין ד"ונפלינו":

מבלי הבט על כך שאילו היו נמצאים במקום אחר ובמצב אחר, היו להם תירוצים, שמשום זה חסר אצלם בענין פלוני ומשום זה חסר אצלם בענין פלוני, הנה מבלי הבט על התירוצים, ואפילו כאשר מזמינים להם ("מ'רוקט זיי אונטער") תירוצים, תהי' הנהגתם באופן של "ונפלינו" — שלא להתפעל מכל זה, אלא לעסוק במילוי תפקידם בלימוד "תורה תמימה", תורה הנגלית והפנימית גם יחד<sup>287</sup>, באופן של התאחדות שלימה וגמורה.

נז. וכמו"כ אין להתפעל אפילו מזה שישנם כאלו שבאים ואומרים שאי אפשר למצוא תלמידים שיעסקו בלימוד החסידות באופן של הצטיינות.

— התלמידים לא צריכים לדעת מכל זה, אבל אפילו אם הם יודעים מזה, אינם צריכים להתפעל מזה.

(285) שיחת פורים תש"ה ס"ה (סה"ט תש"ה ס"ע 72 ואילך).  
 (286) תשא לג, טז.  
 (287) ראה שיחת ליל שמח"ת תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט בהוספות). ועוד.

(284) כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר כמה מהמסובים, וביניהם א' הרבנים שעוסק בהו"ל תורתם של ראשונים (ראה גם מכתב י"ב אד"ש שנה זו (אג"ק ח"ח ס"ע רסא ואילך)).



עליהם לדעת שהולכים הם בכחו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהוא הלך בכחו של רבו, אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, וכן הלאה דור אחר דור,

וכמדובר כמ"פ<sup>288</sup> שאין זה רק באופן של "ממלא מקום", אלא הוא הענין עצמו, כי, העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו<sup>289</sup>, וכיון ש"ברא כרעא דאבוה"<sup>290</sup>, וכך הולך ונמשך דור אחר דור, הרי זה באופן ש"אתה תופס בכולו",

ולכן יש בהם הכח להצליח בלימוד הנגלה ובלימוד החסידות באופן בלתי משוער!

ואלו שרוצים לומר עדות באופן אחר — עדותם פסולה מעיקרא! אם התלמידים אינם יודעים אודות עדות זו — אשרם ומה טוב חלקם, ואם מישהו עשה שטות וסיפר להם — הרי זה בטל ומבוטל מעיקרו.

ובעזה"י יקיימו התלמידים מצדם את הענין ד"יגעת"; וכ"ק מו"ח אדמו"ר — עם הכח של כל הרביים, עד לעצמות ומהות א"ס ב"ה (שהרי "צדיקים דומין לבוראם"<sup>291</sup>) — יצליחם שיהי' "ומצאת"<sup>292</sup>, מציאה מופלגה ביותר<sup>293</sup>.

נח. ויש לקשר זה עם דברי הגמרא במסכת סנהדרין<sup>294</sup> — "ג' באין בהיסח הדעת .. משיח מציאה ועקרב":

עקרב — ענינו תכלית הקרירות<sup>295</sup>, שזוהי מדריגה תחתונה בקליפות, למטה יותר מנחש, שלכן, "נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, עקרב כרוך על עקבו, יפסיק"<sup>296</sup>, שצריך להפסיק אפילו מתפלתו<sup>297</sup>.

ובענין זה צריך לפעול הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא<sup>298</sup> — "ונהפוך הוא", בדוגמת הפיכת שמחתו של המן כשנפל הפור בירח שבו

(288) ראה שיחת יום ב' דחג השבועות	(292) מגילה ו, רע"ב.
תשח"י סכ"ו ואילך (תו"מ חכ"ג ע' 54 ואילך).	(293) ראה גם תו"מ חכ"ד ע' 211. וש"נ.
וש"נ.	(294) צז, א.
(289) ראה כתר שם טוב בהוספות סרכ"ז.	(295) ראה ערכי הכינויים (לבהמ"ס סה"ד) מערכת נחש.
וש"נ.	(296) ברכות ל, ב. וראה תקו"ז תי"ח (לז, — יבמות ג, א. פרש"י ד"ה כבעל — א).
(290) יונת אלם רפ"ב. וראה תוד"ה מקמי	(297) ראה גם תו"מ ח"ז ס"ע 148. וש"נ.
כתובות צב, א.	(298) ראה זח"א ד, א. תניא ספ"י. ובכ"מ.
(291) רות רבה פ"ד, ג. ועוד.	

מת משה (כנ"ל סכ"ד) — לעשות מזה ענין של חילוי רצון הבורא, ע"ד המסופר במדרשי חז"ל<sup>299</sup> אודות עקרב שלא הי' יכול לעבור את המים, ואעפ"כ מצא עצה כיצד למלא רצון הבורא בענין של עונש, ועאכ"כ שיכולים לפעול זאת בנוגע לענין טוב.

וזהו גם הקשר ד"עקרב" עם "מציאה" — שמהפכים את הענין הבלתי-רצוי דעקרב ל"מציאה" — "מצאתי דוד עבדי"<sup>300</sup>, שגם מציאה זו קשורה עם הפיכת ענין בלתי-רצוי, כמובן מדרשת חז"ל<sup>301</sup> על הפסוק "מצאתי דוד עבדי", "היכן מצאתי אותו בסדום" (שיצא מרות המואבי<sup>302</sup>), כמבואר הענין בזה במק"א<sup>303</sup>.

וזהו גם הקשר עם הענין הג' שבא בהיסח הדעת — משיח — כמבואר באגה"ק<sup>304</sup> ש"היסח הדעת" היינו בחינה שלמעלה מדעת האדם שמצד פנימיות הנפש, וענין זה נמשך ומתגלה ע"י העבודה בזמן הגלות, במעמד ומצב ד"אני ישנה"<sup>305</sup>, וכמשנת"ל בהמאמר<sup>306</sup> שאז חסר בעבודה ד"בכל מאדך" שמצד רעותא דלבא, כיון שחסר בעבודה ד"בכל לבבך ובכל נפשך"<sup>307</sup> (שזהו"ע היסח הדעת כפשוטו), ומ"מ, הנה דוקא אז ישנה מעלת העבודה באופן ד"צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ צי' ועיף בלי מים"<sup>228</sup>, ובמילא, העבודה היא באופן של יגיעה דוקא, ועי"ז — "ומצאת".

ובנוגע לעניננו:

עי"ז שלא יתפעלו מהעדות הפסולה, ויתמסרו לעסוק מתוך "שטורעם" בלימוד נגלה ובלמוד החסידות — אזי יהפכו את ה"עקרב" ל"מציאה" ויפעלו ביאת ה"משיח" למטה מעשרה טפחים, והיינו, שיבטלו את כל ההעלמות וההסתרים שמצד עניני העולם, שהם ענינים עוברים, וימשיכו בהם את התורה, ש"לא תהי' מוחלפת"<sup>308</sup>, ובעיקר — פנימיות התורה, אילנא דחיי, דלית תמן קושיא ומחלוקת מסטרא דרע (כפי שאומר משה רבינו ברע"מ שבזהר<sup>309</sup>), ועי"ז ימשיכו ויפעלו למטה מעשרה טפחים את הגאולה האמיתית והשלימה.

299 נדרים מא, א. קה"ר פ"ה, ח (ה).	305 שה"ש ה, א.
300 תהלים פט, כא.	306 פ"ד (לעיל ע' 95).
301 ב"ר פ"ג, יו"ד.	307 ואתחנן ו, ה.
302 פ"י מ"ב שם.	308 עיקר הט' מיי"ג העיקרים. וראה
303 ראה אוה"ת וירא (כרך ד) תשמז,	רמב"ם הלי' יסוה"ת רפ"ט. ועוד.
סע"א ואילך. ועוד.	309 ח"ג קכד, ב.
304 ס"ד.	

וההכנה לזה היא עי"ז שהנהגתם עתה תהי' באופן ד"ונפלינו" — שלא להתחשב כלל בהעלמות והסתרים, לא רק העלמות והסתרים מבחוץ, אלא גם העלמות והסתרים מבפנים, ולעסוק באופן של "ופרצת" הן בנגלה והן בחסידות, ובקיום המצוות בהידור, ואז יגרפו עמהם ("זיי וועלן מיט־שלעפן מיט זיך") את הסתימה המונעת, ובאופן שהסתימה עצמה תוסיף במרוצת המים<sup>310</sup>, ועד שיהיו המים שעליהם נאמר "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

נט. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

השי"ת יזכה ויצליח אותם שיתחילו זאת בפועל ממש בלילה זה, ולא יאוחר ממחר בבוקר, וימשיכו כך, ובאופן של "ופרצת", עד לביאת משיח צדקנו, ש"עלה הפורץ לפניהם", ומלכם בראשם.

(ואח"כ אמר):

ידוע הפתגם בשם אדמו"ר מהר"ש<sup>311</sup>, שלאחרי ההקדמה, הי' מסיים ואומר שצריכים "לכתחילה אריבער".

ובכן: אם אי אפשר לילך בסדר שבו צריכים לילך — ילכו בסדר ד"ופרצת", והעיקר, שיהי' לימוד הנגלה ולימוד החסידות באופן שיבטל את כל ההגדרות והמדידות וההגבלות,

ויהיו "תמימים" הראויים לשמם, וכדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע: "נרות להאיר"<sup>312</sup> — להאיר את חושך הגלות, ובאופן ש"לילה כיום יאיר"<sup>249</sup> — לכל בני"שנמצאים בכל קצוי תבל, הן בחוץ לארץ והן בארץ הקדושה שעתידה שתתפשט בכל הארצות כולם, כביאת משיח צדקנו.

[צוה לנגן ניגון ה"בינוני"].

\* \* \*

ס. ישנו מאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שנאמר לפני ארבעים שנה — בשנת תרע"ט<sup>313</sup>, וכפי הנראה, עליו מיוסד מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר ד"ה בלילה ההוא נרדה שנת המלך משנת ת"ש (שכבר נדפס<sup>314</sup>).

(312) ראה תו"מ ח"ד ריש ע' 228. וש"נ.

(313) ד"ה חייב איניש לבסומי (נדפס

לאח"ז בסה"מ עטר"ת ע' רצט ואילך).

(314) סה"מ קיץ הי"ש"ת בתחלתו.

(310) ראה סה"מ תרצ"ז ע' 244 ואילך.

לקו"ש חל"ג ע' 196 הערה 33. וש"נ. ועוד.

(311) אנ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע'

תריז.

ולאחרי שמבאר הענין ד"נדדה שנת המלך" "שנת מלכו של עולם"<sup>315</sup>, ע"י העבודה דמס"נ — מוסיף במאמר הנ"ל (דשנת תרע"ט) עוד ענין שכ"ק מו"ח אדמו"ר לא ביאר במאמרו, וז"ל<sup>316</sup>:

"וענין לבסומי בפוריא (שעל זה פירש רש"י<sup>322</sup>: "ביין") הוא, דהנה כתיב<sup>317</sup> וחכך כ"יין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים. כי בחי' בלילה ההוא .. הוא שההעלם נמשך בגילוי .. וידוע דיין גורם גילוי (כמאמר<sup>318</sup> "נכנס יין יצא סוד"), מפני שהיין הוא שכנוס בענביו ויצא מההעלם אל הגילוי כו',

[ויש להוסיף בתור מאמר המוסגר מדילי,

— כפי שנהגו פעם המחברים לכתוב: נופך מדילי' כדי שלא להשאיר הנייר חלק (מלכתחילה היו מדביקים דף נוסף, ובמילא הי' נשאר נייר חלק, ועליו היו כותבים הנופך מדילי'...) —

שמצינו בנגלה דתורה בהלכות שבת<sup>319</sup>, שהסוחט ענבים להוציא מהם יין, חייב, מפני שמפרק המשקה מהפרי (כי כאשר היין מובלע בענביו יש לו דין אוכל), והיינו, שאין זה רק יציאה מן ההעלם אל הגילוי, אלא שנעשה גם שינוי מאוכל למשקה, והרי ישנם כו"כ חילוקים בין אוכל למשקה, הן בנגלה דתורה, ועאכו"כ ע"פ פנימיות התורה],

אמנם ענין יין הטוב הוא כמ"ש באד"ר<sup>320</sup> חמר טב דשקיט ושכיך כו', וידוע שזהו בחי' חכמה סתימאה שבה מלובש בחי' גבורה דעתיק, וזהו בחי' יין שהוא בחי' גבורה .. וזהו וחכך כ"יין הטוב, וחכך (כמ"ש<sup>103</sup> "חכך אוכל יטעם") הוא בחי' חכמה, והיינו שגם היין הטוב הוא בחי' חכמה סתימאה כו'. ובעבודה הו"ע פנימיות התורה .. ולכן ע"י יין הטוב הוא דובב שפתי ישנים, דהיינו שבישנים יהי' בחי' הדבור דהיינו בחי' הגילוי וההתעוררות מהשינה כביכול", שזהו"ע "נדדה שנת המלך".

ומסיים בהמאמר: "וזהו לשון לבסומי שזה שייך בבחי' התענוג .. והיינו התענוג בפנימיות התורה .. וזהו חייב אינש לבסומי בפוריא הוא תענוג הנפש בפנימיות התורה".

סא. ובנוגע לפועל:

אע"פ שמאמר זה נאמר לפני ארבעים שנה — הרי ישנו כלל גם

(318) עירובין סה, סע"א. וש"נ.

(319) טושו"ע ואדה"ז או"ח רס"כ.

(320) ח"ג קכח, ב. קמ, ב.

(315) אסתר ו, א. מגילה טו, סע"ב.

(316) סה"מ עטר"ת ע' שז.

(317) שה"ש ז, יר"ד.

בנגלה דתורה, ש"ארבעין שנין" הוא משך הזמן ש"קאי איניש אדעתי דרבי" <sup>321</sup>.

ולכן, אע"פ שלא מבינים פנימיות הענינים באופן של הבנה והשגה, מ"מ, בהנוגע לפועל צריכה להיות ההנהגה באופן ד"קאי איניש אדעתי דרבי", והיינו, שכל אלו שהיו תלמידיו בפשיטות, וכמו"כ גם תלמידי תלמידיו — דכיון שכאשר "זרעו בחיים" אזי "הוא בחיים" <sup>322</sup>, ו"ברא כרעא דאבוה", והעצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו, הרי תלמידי בנו הם גם תלמידים שלו — צריך להיות אצלם הענין ד"חכך כיון הטוב", דהיינו, לימוד פנימיות התורה, ולימוד המביא לידי מעשה — הליכה בהדרכותי ונהגותי.

ועי"ז יהי "דובב שפתי ישנים" — להקיץ את "אני ישנה בגלותא" <sup>323</sup>, דקאי על כנסת ישראל, וכן כל נשמה פרטית שהיא חלק מכנס"י, חלק שעל ידו אתה תופס בכולו,

ועי"ז יהי גם "דובב שפתי ישנים" באופן ש"נדדה שנת מלכו של עולם", כמ"ש <sup>324</sup> "ויקץ כישן הוי",

ועי"ז יהי גם "דובב שפתי ישנים" בנוגע לצדיקים בכלל, ובהנוגע אלינו — נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שיקיצו אותו שיעמוד ויוליכנו קוממיות לנגד משיח צדקנו, בקרוב ממש.

[צוה לנגן הניגון "שלוש תנועות" — להבעש"ט המגיד ואדמו"ר הזקן] <sup>325</sup>.

\* \* \*

**סב.** בנוגע לעבדים כנענים יש פלוגתא (שמעורב בה גם הגאון מווילנא) אם הם חייבים במקרא מגילה ובכל עניני פורים <sup>326</sup>:

לומר "לחיים", ואדרבה: עכשיו חובתו ותפקידו — חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע.

אח"כ אמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א שיאחל ברכת כל טוב לכל היהודים, ולאחרי שהביע ברכתו ואיחוליו, סיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: ונוכה — ביחד עם כל המסובים כאן — לביאת משיח צדקנו בהקדם הכי אפשרי.

(326) ראה גם שיחת פורים תשי"ב סי"ד ואילך (תו"מ ח"ה ע' 33 ואילך).

(321) ע"ז ה, רע"ב.

(322) תענית ה, ב.

(323) זח"ג צה, א.

(324) תהלים עח, סה (וראה מכתב ט"ו אדמו"ר שנה זו — אג"ק ח"י"ח ע' רכב).

(325) כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה ל"קאָמישינער" (מפקח-כללי), ואמר לו (באנגלית): ברצוני להזמין את ה"קאָמישינער" להשתתף בשמחתנו ע"י אמירת "לחיים" אלינו (צוה שיתנו לו כוס יין ומוזנות), באמרו, שכיון שעכשיו אינו על משמרתו, מותר לו

לשון הרמב"ם<sup>327</sup> הוא: "הכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים".

ובנוגע לעבדים סתם — כותב המגן אברהם<sup>328</sup>: "בב"י משמע אפילו אין משוחררים". ויש דעות<sup>329</sup> — ובתוכם הגר"א<sup>330</sup> — שעבדים סתם פטורים, כיון שלא היו באותו הנס (שהרי א' הפירושים במ"ש בנוגע לנשים "שאף הן היו באותו הנס"<sup>331</sup> הוא "שעיקר הנס הי' על ידן"<sup>332</sup>, ובמילא אין זה שייך בנוגע לעבדים).

סג. והנה, יש בתורה ענינים שהם בבחינת "פנינים", שבאים לידי ביטוי בתיבה אחת, כפי שמצינו בתורתו של הרגצ'ובי, ומהם גם בענינו: בפירוש מ"ש במגילה<sup>168</sup> "קיימו וגו' ועל זרעם ועל כל הנלווים עליהם" — כותב הרגצ'ובי<sup>333</sup>: "הנלווים מה ר"ל, אם גרים, הרי הם לאחר הגירות כמו כל ישראל", ומציין ל"שבועות דף ל"ט", ששם נאמר "כי את אשר ישנו פה"<sup>334</sup>, אין לי אלא אותן העומדין על הר סיני, דורות הבאים וגרים העתידיים להתגייר מניין, ת"ל ואת אשר איננו<sup>334</sup>, ואין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מהר סיני, מצות העתידות להתחדש כגון מקרא מגילה מניין, ת"ל קיימו וקבלו, קיימו מה שקבלו כבר", כך, שבנוגע לגרים לא צריך לימוד מיוחד מ"הנלווים עליהם".

וכיון שאי אפשר לפרש ש"הנלווים עליהם" קאי על גרים (ובודאי שלא קאי על אומות העולם, שהם מציאות בפני עצמם, ואינם "נלווים עליהם"), עכצ"ל, שקאי על עבדים כנענים (שאינם משוחררים, שהרי עבד שנשתחרר הרי הוא כמו כל הגרים), שאינם ככל בני", שלכן אינם חייבים במצות עשה שהזמן גרמא ככל בני", אלא רק במצוות שהנשים חייבות בהם<sup>335</sup>, ולכן, בהם שייך לומר "הנלווים עליהם", לפי ש"אין להם מציאות פרטי רק טפלים לאדון", וכדאיתא בגמרא<sup>336</sup> "יצא עבד שאין נפשו קנוי לו".

סד. והענין בזה — בעבודת האדם:

ישנו מאמר של אדמו"ר הזקן (שהצ"צ כותב עליו שנאמר בלאזני)

(332) תוס' שם.  
 (333) צפע"נ למג"א עה"פ. וש"נ.  
 (334) נצבים כט, יד.  
 (335) חגיגה ד, א. וש"נ.  
 (336) נזיר סב, ב.

(327) ריש הל' מגילה.  
 (328) או"ח סתקפ"ט סק"ב.  
 (329) ראה נו"כ הטושו"ע שם.  
 (330) ביאור הגר"א שם.  
 (331) מגילה ד, א. וש"נ.

ד"ה וכי ימכור איש את בתו לאמה<sup>337</sup>, שבו מבאר ג' החלוקות דאמה העברית עבד עברי ועבד כנעני, שהו"ע העבודה כפי שהיא נחלקת בג' העולמות בריאה יצירה עשי': בריאה — כנגד העבודה דאמה העברית, יצירה — עבד עברי, ועשי' — עבד כנעני, כמבואר בארוכה בדרוש הנ"ל שנדפס בתורת חיים לאדמו"ר האמצעי ע"ס שמות<sup>338</sup>, ומקצת מזה בדרך מצוותיך להצ"צ<sup>339</sup>.

— הזכרת המראה-מקומות אינה כדי להראות בקיאות... כי אם, כדי שיעיינו בפנים וילמדו המאמר, כך, שלכל לראש תהי' התועלת שידעו ענין נוסף בתורת החסידות, וגם יתוסף הבנה והשגה והסברה בענין הנ"ל. —

ויוכן ע"פ המבואר במק"א בנוגע לג' עולמות בי"ע, שעולם הבריאה (אמה העברית) קשור עם ענין של הבנה והשגה, ספירת הבינה, כמאמר<sup>340</sup> בינה עילאה מקננא בכורסייא, דהיינו עולם הבריאה שנקרא עולם הכסא<sup>341</sup>; עולם היצירה (עבד עברי) קשור עם שית ספירן<sup>340</sup>, שהו"ע העבודה שמצד מדריגת הרוח שבנשמה; ועולם העשי' (עבד כנעני) קשור עם העבודה שמצד מדריגת נפש שבנשמה, כמבואר בארוכה בקונטרס העבודה<sup>342</sup>, ובקיצור — בהמאמר של אדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי, ובדרך מצוותיך להצ"צ.

ונמצא, שענינו של עבד כנעני — עליו נאמר במגילה "הנלווים עליהם", וכנ"ל מדברי המג"א ש"כב"י משמע אפילו אין משוחררים", שגם הם חייבים בקריאת המגילה — הו"ע העבודה דעולם העשי', דהיינו מעשה ופעולה בפועל, הן בלבוש המחשבה הן בלבוש הדיבור והן בלבוש המעשה, שכולם נכללים בענין המעשה שבעולם העשי'.

סה. ובקיצור דקיצור — בהנוגע לפועל ממש:

מבלי הבט על המעמד ומצב כפי שהוא בנוגע להנחה ("אפלייג") בהבנה והשגה (שזהו"ע ספירת הבינה שמקננא בעולם הבריאה), ובהרגש המדות שבלב (העבודה שמצד בחי' רוח שבנשמה שכנגד עולם היצירה) — אין נפק"מ בזה בנוגע למעשה בפועל;

340) תקו"ז ת"ו (כג, א). עץ חיים שער  
 מז פ"ג-ד. הובא בתניא רפ"ט.  
 341) ראה לקו"ת אמור לב, ב. האזינו עד,  
 ד. תו"מ סה"מ ניסן ס"ע קס. וש"נ.  
 342) בתחלתו.

337) אה"ת משפטים ע' א'כז ואילך.  
 338) עא, ב ואילך (בהוצאה החדשה —  
 משפטים ח"ב ע' רצג א ואילך). וראה גם דרך  
 חיים שער התפלה פס"ו ואילך.  
 339) מצות יעוד ופדיון אמה העברית —  
 פג, ב ואילך.

לא נוגע אם מבינים בשכל אם לאו, ולא נוגע אם ישנו ההרגש בלב אם לאו; בהנוגע לפועל — חייבים למלא את הכוונה של המייסדים והמנהלים דישיבת תומכי תמימים, וכמו"כ הכוונה העליונה שבכאור"א מִשְׂרָאֵל,

וכדברי המשנה<sup>36</sup>: "המעשה הוא העיקר", והרי הפירוש בזה אינו רק בנוגע למצוות מעשיות, אלא הכוונה היא להקיום בפועל בכל מצוה לפי ענינה: מצוות התלויות במעשה — במעשה, מצוות התלויות בדיבור — בדיבור, ומצוות התלויות במחשבה — במחשבה,

ובמצוות התלויות במחשבה — הקיום בפועל (שהוא העיקר) הוא ע"י ההבנה וההשגה, הן בלימוד נגלה דתורה והן בלימוד פנימיות התורה, וכמ"ש<sup>104</sup> "דע את אלקי אביך", "דע" דייקא, וכמ"ש הרמב"ם<sup>343</sup> "לידע", לא להאמין, אלא לידע דוקא, שהו"ע ההבנה וההשגה.

וזהו ענינו של עבד כנעני שעבודתו היא במעשה בפועל, המעשה הוא העיקר:

עליו לדעת שצריך לקיים את התורה ללא נפק"מ אם הוא מבין בשכלו אם לאו, בידעו שהוא בבחינת "הנלווים עליהם" — לנשיאי ישראל, שהם רבותינו נשיאינו, עד לאדמו"ר הזקן, המגיד והבעש"ט, ועד לעצמות ומהות א"ס ב"ה, שמשם לקחו הרביים את הכח שלהם, ואילו הוא נפשו תלוי עליהם, וצריך רק למלא את המעשה בפועל,

וכאמור: מצוות מעשיות — במעשה, מצוות התלויות בדיבור — בדיבור, ומצוות התלויות במחשבה — במחשבה,

ובנקודה התיכונה — בענין ההבנה וההשגה בפנימיות התורה, תורת החסידות, שיחדור את כל הענינים והכחות שלו, הגלויים והנעלמים, עד לעצם הנפש.

סו. והענין בזה:

ענינו של פורים הוא — "עד דלא ידע", שזהו"ע המסירת נפש על הכפירה בע"ז, ש"לא יכרע ולא ישתחוה", וכמשנת"ל (סט"ו) מתורת הבעש"ט שהענין ד"עבודה זרה" היינו "עבודה שהיא זרה לו", לפי מעמדו ומצבו.

ובנוגע לענינו: בן ישיבה, ובפרט בן ישיבת תומכי תמימים, צריך לדעת, שהעבודה שלו היא — להיות "נר להאיר" בכל העולם כולו, לא

(343) ריש הל' יסוה"ת.



רק ב"נר מצוה ותורה אור"<sup>282</sup>, אלא גם ב"מאור" שבתורה, זוהי פנימיות התורה<sup>283</sup>, שניתנה לנו בתורת החסידות.

וכאשר ישנה התחלה בזה, באופן ד"פתחו לי כחודה של מחט"<sup>344</sup> — אזי מעוררים רבותינו נשיאינו רחמים רבים שיהי' "ואני אפתח לכם כפתחו של אולם"<sup>344</sup>, שיצליחו בעניניהם, בהפצת המעיינות חוצה, ולהיות "נרות להאיר", גם בנגלה דתורה,

ובדרך ממילא יומשך גם בעניניהם הפרטיים — הסדרות טובה בטוב הנראה והנגלה, באופן שיהי' בזה טוב האמיתי — "טוב לשמים וטוב לבריות", טוב שעושה פירות (כדאיתא בגמרא במסכת קידושין<sup>345</sup>),

והרי "אין טוב אלא תורה"<sup>346</sup> — תורה ומצוות, שקיומם הוא עי"ז ש"יראתו קודמת לחכמתו"<sup>22</sup>, ולהפיץ אותם בכל המקומות, עד שיגיעו גם ב"חוצה", ואפילו ב"חוצה" שהתורה אומרת שהוא "חוצה",

ועי"ז יוכשר גם מקום זה — ה"חוצה" — שבו תגיע ההתפשטות דארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות,

ואז יגיעו לשם הענינים של משיח צדקנו, שיתגלה בקרוב ממש למטה מעשרה טפחים, ויוליכנו קוממיות לארצנו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "אין אדיר כה""].

\* \* \*

סז. (כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן הניגון "דרכך אלקינו" (בבא הא', ואח"כ ניגן בבא הב' ללא התיבות), ואח"כ אמר:)

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר בהתוועדות בצאתו מרוסיה<sup>347</sup>, שכאשר היהודים שמחוץ לרוסיה יעסקו בתומ"צ ובעבודה בכלל, הרי זה יסייע ליהודים שנמצאים ברוסיה.

ומזה מובן, שכאשר יהודי רוסיה נמצאים במעמד ומצב בלתי־רצוי, כלא ומאסר — הרי זה בגלל שחסר בעבודתם של היהודים שנמצאים מחוץ לרוסיה, שהיו יכולים להוסיף בעבודתם פי־כמה, בכדי שיהודי רוסיה יוכלו לצאת מן המיצר אל המרחב, שכן, מצדם לא חסר מאומה, וחסרה רק ההשתדלות הדרושה מחוץ לרוסיה, שעיקרה ההוספה בעניני תורה ומצוות'.

(346) אבות פ"ו מ"ג.

(344) ראה שהש"ר פ"ה, ב.

(347) ראה סה"מ תרפ"ט ס"ע 113 ואילך.

(345) מ, א.

אמנם, כיון שהנהגתו של הקב"ה — שעל זה אומרים: "והיא תהלתך"<sup>348</sup> — היא באופן שאינו מתחשב בכך שישנם כאלו שחסר בעבודתם, כיון שסוכ"ס ישלימו זאת, הרי מובן, שהמצב בהוה אינו צריך לעכב ולמנוע את היציאה מן המיצר אל המרחב — ככל ג' הפירושים ונוסחאות שבדברי אדמו"ר הזקן<sup>349</sup>, כמדובר פעם<sup>350</sup>.

זאת ועוד:

ידוע הסיפור שכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (וכבר נדפס<sup>351</sup>) אודות גודל פעולתה של התוועדות חסידית יותר מפעולתו של מלאך מיכאל.

ועפ"ז, כיון שמחליטים בהתוועדות חסידית שתהי' ההנהגה שעלי' אומרים "והיא תהלתך", שהקב"ה אינו מביט על המעמד ומצב מקודם לזה, ומתחשב במעמד ומצב שיהי' בסופו של דבר, שישלימו את כל הענינים, ועל יסוד זה נותן כבר את השכר במוקדם,

תפעל ההחלטה הגמורה בהתוועדות חסידית גם בהנוגע אליהם, שתהי' אצלם היציאה מן המיצר אל המרחב, בחסד וברחמים, ובשמחה ובטוב לבב, ויתירה מזה — בשובע שמחות.

ובפשטות — שגם אצלם יתבטלו כל ההעלמות וההסתרים ועניני וגדרי ההגבלה, ובחסד וברחמים ומתוך שמחה יהי' הענין ד'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות.

ובקרוב ממש, יחד עמהם, נזכה לקיום היעוד "יעלה הפורץ לפניהם" — "מלכם לפניהם וה' בראשם"<sup>266</sup>.

[צוה לנגן ניגון מכ"ק אדמו"ר הצ"צ וניגנו הניגון "ימין ה' רוממה". אח"כ התחיל לנגן ניגון התוועדות].

\* \* \*

סח. בהמאמר דשנת תרע"ט<sup>352</sup> מבואר גם החילוק בין עבודת הברורים לענין הנסיונות — שזוהי המעלה שהיתה בימי מרדכי ואסתר שעמדו בנסיון — וז"ל<sup>353</sup>:

"ענין הנסיונות הוא שהנסיון עצמו אינו דבר מצ"ע, ולא כמו

(351) קובץ מכתבים לתהלים ע' 199.  
ולאח"ז באג"ק שלו ח"ג ע' תיג.  
(352) ד"ה ויהי אומן את הדסה — סה"מ  
עטר"ת ע' שח ואילך.  
(353) שם ע' שיב.

(348) פיוט "דרךך אלקינו".  
(349) סה"ש תרצ"ט ע' 315.  
(350) שיחת י"ט כסלו שנה זו ס"ד ואילך  
(תו"מ חכ"ד ע' 254 ואילך). וש"נ.

הדברים הגשמיים שהן דבר מה ושייך בהם בירור, משא"כ בנסיון. ופנימיות הענין הוא, שכל הדברים הגשמיים יש בהם ניצוץ אלקי, וע"כ יש בהם כוונה אלקית, והיינו שיהי' הדבר לש"ש ועי"ז מתברר הניצוץ ומתעלה לשרשו .. משא"כ בנסיונות .. בהנסיון עצמו היינו בהדבר שעומד לנסיון, אין בו כוונה אלקית. והרי יש בזה כוונה לעמוד נגדו, היינו שהכוונה אלקית בהאדם שיעמוד בנסיון. בדברים הגשמיים יש בהם עצמן כוונה אלקית שיתבררו ויתלבנו ויתעלו כו'. משא"כ בהנסיון אין בהדבר עצמו כוונה אלקית, כי אין בו ניצוץ אלקי (רק כמו בדברים האסורים), והכוונה האלקית היא בהאדם, שיעמוד בנסיון ויתעלה עי"ז. והעלי' היא למעלה הרבה יותר מהעלי' שע"י הבירורים כו', וכמ"ש<sup>354</sup> כי מנסה ה' אלקיכם אתכם<sup>355</sup>, שע"י הנסיון באים לבחינת הדעת .. והיינו שע"י מתגלה בחינת דעת הנעלם" ("והיינו מה שבעצם הנפש יש הכרה בעצמות א"ס", כנ"ל בהמאמר<sup>227</sup>).

ט. ולכאורה, ע"פ ביאור זה, נמצא, שעבודת הנסיונות אינה נעלית כ"כ כמו עבודת הבירורים, כי:

מצד האדם — עבודת הנסיונות היא אמנם קשה יותר מאשר עבודת הבירורים, וגם העלי' שנעשית באדם עי"ז שעומד בנסיון היא נעלית יותר מהעלי' שע"י עבודת הבירורים, כיון שבאה מצד ההיפך, מצד למטה מטה ביותר.

אבל לאידך — ע"י עבודת הנסיונות מעלה האדם רק את עצמו, נפשו האלקית בלבד, ואילו העילוי שע"י עבודת הבירורים הוא לא רק בנוגע לעצמו, כחות נפשו האלקית, וגם כחות נפשו הבהמית, אלא הוא מעלה גם את הדבר הגשמי, עי"ז שמברר את הניצוץ האלקי שבו.

אמנם, כיון שמבואר בכ"מ שעבודת הנסיונות היא למעלה יותר מעבודת הבירורים (וכנ"ל מהמאמר, שעז"נ "כי מנסה ה' אלקיכם אתכם לדעת", שע"י הנסיונות מתגלה בחי' דעת הנעלם) — מסתבר לומר, שהמעלה שבעבודת הנסיונות לגבי עבודת הבירורים היא (לא רק בנוגע להאדם, אלא) גם בנוגע להדבר שבו נעשה הנסיון.

ע. ויוכן ע"פ המבואר במק"א ונדפס גם בקיצור בסוף דרך מצוותיך<sup>356</sup>:

(356) ד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו —

קפה, ב ואילך.

(354) פ' ראה יג, ד.

(355) סמיך אסיפא דקרא — לדעת (הערת

כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ עטר"ת שם).

אע"פ שהדבר שבו נתלבש הנסיון הוא כמו דברים האסורים, שהם מג' קליפות הטמאות לגמרי, וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במאמר<sup>357</sup> שהניצוץ האלקי שבהם הוא באופן שנחשך לגמרי (כמ"ש<sup>358</sup> "נר רשעים ידעך") עד שהוא כמו רע, וכמו חתיכת היתר שנעשית נבילה<sup>359</sup>, ואי אפשר להעלות ניצוצים אלו "עד כי יבוא יומם ויבולע המות לנצח, כמ"ש<sup>360</sup> ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (כמבואר בתניא<sup>361</sup>),

מ"מ, יש עצה לברר ולהעלות גם את הניצוצות שנמצאים בדברים האסורים עוד בזמן הגלות, קודם ביאת המשיח — ע"י עבודת הנסיונות. — האדם מצד עצמו צריך לברוח מענין של נסיון ולהתפלל "אל תביאנו לידי נסיון"<sup>362</sup>; אבל כאשר מזמינים לו מלמעלה ענין של נסיון, אזי נותנים לו גם את הכח שע"י העמידה בנסיון יוכל לברר ולהעלות גם את הניצוץ האלקי שנמצא בדברים האסורים באופן ד"נר רשעים ידעך", וחתיקה נעשית נבילה, כך, שעוד לפני ביאת המשיח יחזור ויתהפך לקדושה, ע"ד "זדונות נעשו לו כזכיות"<sup>363</sup>, ו"לילה כיום יאיר"<sup>249</sup>.

ועפ"ז מובן שמעלת עבודת הנסיונות היא לא רק מצד האדם העובד, אלא גם מצד הדבר שבו הוא הנסיון — שאף שהניצוץ אלקי שבדבר זה הוא באופן דחתיכה נעשה נבילה, הנה עי"ז שעומד בנסיון, הרי הוא מברר ניצוץ זה.

עא. וענין זה מהוה לימוד והוראה אפילו לאלו שאינם באים לידי נסיונות:

אסור להתייאש מכל ענין ודבר; כאשר מדובר אודות ענין שנמצא בד' אמותיו, הרי גם אם הוא בבחינת "נר רשעים ידעך", ועאכו"כ כאשר נדמה לו מצב זה בנוגע להזולת — אסור לו להתייאש ממנו, שהרי ישנה ההבטחה ש"בל ידח ממנו נדח"<sup>364</sup>;

נעשית נבלה (כרך יח ע' רח ואילך). וש"נ.  
 (360) זכר"י יג, ב.  
 (361) פ"ז.  
 (362) בברכות השחר (ברכות ס, ב). וראה סנהדרין קז, א.  
 (363) יומא פו, ב.  
 (364) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט. ה' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.

(357) ד"ה ויגדלו הנערים תרס"ה (סה"מ תרס"ה ריש ע' קד). וראה ד"ה נר חנוכה עת"ר (סה"מ עת"ר ע' קב). ד"ה פדה בשלום העת"ר (המשך תער"ב ח"ב ריש ע' תשע).  
 (358) משלי יג, ט. כד, כ. איוב כא, יז.  
 וראה שערי אורה שער החנוכה לה, ב. לו, א. וראה גם תר"מ חכ"א ע' 135. וש"נ.  
 (359) ראה אנציק' תלמודית ערך חתיכה

ישנה הבטחה גמורה שבביאת המשיח "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", אבל, גם קודם לזה — אם יזמינו לו עבודה של נסיונות, אזי יהי' אצלו ריבוי אור גדול ביותר, כיון שגם ממצב של חושך כפול ומכופל ביותר, עד שחתיכה נעשית נבילה, ו"נר רשעים ידעך" — עשה נר מאיר, ולא רק נר, אלא גם אבוקה, שנעשית משתי נרות קלועות יחד<sup>365</sup>, שאורה גדול ביותר (כמבואר בחסידות<sup>366</sup>).

עב. וזהו גם ענינו של פורים:

בפורים הי' הענין ש"רבים מעמי הארץ מתיהדים" — שזהו ע"ד שגם הניצוץ האלקי שנמצא בלעו"ז ("עמי הארץ"), מתהפך לקדושה ("מתיהדים").

וענין זה פעל ש"קיימו מה שקיבלו כבר", דהיינו, חיזוק וביסוס כללות הענין דמתן-תורה — שזוהי התחלת הכנת כל העולם לתכלית המכוונת ברצון העליון, שיבוא בפועל הזמן דימות המשיח שאז יקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ",

ויקויים היעוד<sup>367</sup> "ונער קטן נוהג במ", היינו, שכל הענינים דלעו"ז שנימנו בכתוב לפנ"ז, ינהג בהם "נער קטן" — "מי יקום יעקב כי קטן הוא"<sup>368</sup>, בדוגמת ה"מאור הקטן"<sup>369</sup>, כדאיא בגמרא במסכת חולין<sup>370</sup> "ליקרו צדיקי ("עמך כולם צדיקים"<sup>371</sup>) בשמיך, יעקב הקטן כו".

והיינו, שע"י עבודת הבירורים, וביותר ע"י העבודה בדרך נסיון — ממהרים וממשיכים ביאת משיח צדקנו בעוה"ז הגשמי למטה מעשרה טפחים, שאז יקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ו"מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים", במהרה בימינו ובעגלא דידן.  
[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן (בבא הרביעית — פ"א)].

\* \* \*

עג. ידוע שהענין ד"קיימו מה שקבלו כבר", החיזוק על קבלת התורה, הי' בנוגע לענינים דתורה שבע"פ (שהרי תושב"כ קיבלו ברצונם

(365) ראה אנציק' תלמודית ערך אבוקה	(368) עמוס ז, ב"ה.
(כרך א ע' לב ואילך). וש"נ.	(369) בראשית א, טז.
(366) ראה ספר הערכים-חב"ד ערך אבוקה (כרך א ע' טו ואילך). וש"נ.	(370) ס, ב.
(367) ישע' יא, ו.	(371) ישע' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

בתחילה)<sup>372</sup>, וכמשנת"ל (ס"ג) שזהו גם הענין ד"אורה זו תורה", כפירוש אדמו"ר הזקן ש"אורה" קאי על תושבע"פ, שבענין זה ניכרת ההבדלה בין בני"י לאוה"ע (שלכן נקרא בשם "אות"), שגם בענין הקשור עם הבנה והשגה, הנהגתם של בני"י היא באופן ש"יראתו קודמת לחכמתו".

ובכללות — הרי זו ההקדמה דלימוד פנימיות התורה, שענינה הוא שעל ידה באים לאהבתו ויראתו, כמ"ש הרמב"ם בהלכות יסודי התורה<sup>373</sup> "היאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם כו", שזהו כללות הענין דלימוד פנימיות התורה, לימוד תורת החסידות, שע"ז נעשה חיות נוספת גם בלימוד נגלה דתורה.

וזהו גם משנת"ל (ס"ס) ממאמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שענין "דובב שפתי ישנים" נעשה ע"י "יין הטוב", שהו"ע לימוד פנימיות התורה.

ועל יסוד מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר הנ"ל (סמ"ח) בנוגע לענין של רפואה, שלא מספיקה ההתבוננות בזה, אלא בהכרח שהרפואה תבוא בפנימיותו ותהי' דם ובשר כבשרו — הרי הכוונה היא שילמדו חסידות בפועל ממש, ובאופן של תלמוד המביא לידי מעשה, הליכה בהדרכותי' ובהנהגותי'.

ו"לא נפלאות היא גו' לא בשמים היא"<sup>374</sup>; דוקא בדורותינו אלו שהחושך נעשה גדול יותר, וצריכים אור גדול יותר — הוטל עלינו לימוד תורת החסידות, ולימוד המביא לידי מעשה, בהנהגה בפועל, בחיים היום-יומיים, וכיון שמטילים חיוב זה — נותנים כחות שיוכלו לקיים זאת בפועל.

וענין זה הוא בנוגע לכל אחד ואחד — שזוהי הפעולה דענין הפורים, ש"קיימו מה שקבלו כבר".

עד. ונקודה נוספת בנוגע לנשי ובנות ישראל בכלל, ונשי ובנות חב"ד ביחוד:

בנוגע להשייכות של הנשים לענין הפורים — איתא בגמרא<sup>371</sup> "אף הן היו באותו הנס". ויש בזה ב' פירושים: הפירוש הפשוט — "שאף על הנשים גזר המן להשמיד<sup>63</sup> להרוג ולאבד מנער ועד זקן טף ונשים

(373) פ"ב ה"ב.  
(374) נציבים ל, יא"יב.

(372) ראה תנחומא נח ג — הובא במפרשי הע"י שבת פח, א. ועיי"ש, שעפ"ז מתורצת קושיית הרשב"א.

וגו"מ<sup>375</sup>. ופירושו נעלה יותר — "שעיקר הנס הי' על ידן . . ע"י אסתר" (ועד"ז בחנוכה — "ע"י יהודית")<sup>332</sup>.

ועפ"ז, הרי השייכות של נשי ובנות ישראל היא לא באופן של "אף הן", אלא באופן שעל ידן הי' אותו הנס.

ומזה מובן, שגם התוצאות הנדרשות מענינו של פורים צריכים להתחיל מהן, שע"י אשה היו אותן התוצאות — שהן צריכות לפעול שיהיו "אורה ושמחה וששון ויקר" לא רק בגשמיות הדברים, אלא גם ברוחניות הדברים, בכל בית ובית של בני".

וכאמור לעיל (סע"ג), כיון שמטילים זאת עליהן, הרי "לפום גמלא שיחנא"<sup>376</sup>, היינו, שנותנים להן את הכחות שיוכלו לבצע זאת בפועל, להמשיך "אורה זו תורה", וכל הענינים המבוארים בכתוב, הן בנוגע לענינים שנוגעים לאנשים ונשים בשוה, והן הענינים שנוגעים לאנשים, שהרי האשה היא "עקרת הבית", שהיא מעמידה וקובעת את הנהגת הבית, גם הבעל והבנים ובני-בנים.

וכאשר הנשים רוצות — הרי הן פועלות זאת בהצלחה, וע"ז ממשיכות גם "אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטם, שיהי' בית מבורך ומוצלח בבני חיי ומזוני רויחי.

עה. וכדי לפעול עבודה זו בשמחה ובטוב לכב ובהצלחה ביותר — הנה על זה ישנו הלימוד דתורת החסידות, שעוד לפני שמגיעים לה"ק"רעטשים" (בית-המרזח)<sup>377</sup> ישנו הסיוע מלמעלה שגם בינתיים לא יתפעלו מההעלמות וההסתרים.

וככל שתקטן ההתפעלות מההעלמות וההסתרים, ויגדל הבטחון שיבואו לנצחון גמור, באופן ד"כמוצא שלל רב"<sup>378</sup>, "ושללם לבוז", "ונהפוך הוא", שכל הענינים ההפכיים לא רק שלא יפריעו, אלא שגם יסייעו — הרי זה נמשך בפועל יותר מהר ובמדה גדולה יותר.

וממשיכים למטה מעשרה טפחים את הענינים ברוחניות ואת הענינים בגשמיות — "אורה ושמחה וששון ויקר".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "ניע זשוריצי כלֶאָפֶצִי"].

\* \* \*

(377) ראה גם תו"מ ח"ח ע' 41. וש"נ.

(375) פרש"י מגילה שם.

(376) כתובות סז, רע"א. וש"נ.

עו. הנקודה בנוגע לפועל היא — שצריך להיות הענין ד"חכך כיון הטוב גו' דובב שפתי ישנים", דהיינו, קביעות עתים בלימוד תורת החסידות, וכידוע פתגם אדמו"ר הזקן<sup>378</sup> שצריכה להיות לא רק קביעות בזמן, אלא גם קביעות בנפש.

ובפרט בנוגע לתלמידי התמימים, שאצלם צריך להיות הענין ד"ונפלינו", אשר, מבלי הבט על העלמות והסתרים, אם מבפנים או מבחוץ, ילמדו באופן ד"ופרצת" הן בנגלה דתורה והן בפנימיות התורה, שהם הענינים דתורת החסידות.

ואז, הנה בתוככי כלל ישראל וביחד עם כלל ישראל, יפעלו ביאת משיח צדקנו, בקרוב בימינו ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "אני מאמין".]

\* \* \*

עז. (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בכת"שחוק): כנראה ישנם עדיין שנים-שלושה שעדיין לא קיימו "עד דלא ידע"... יחטפו איפוא לקיים זאת קודם ברכה אחרונה.

איתא בספרים<sup>379</sup> שהרמ"א הי' נוהג בפורים לחזר ולהכריז שלא ישכחו — מצד ה"לבסומי עד דלא ידע" — לברך ברכה אחרונה.

ובכן: אלו שנתחייבו בזה — יברכו ברכה אחרונה,

ואלו שאוחזים עדיין באמצע — תבוא עליהם ברכה, וימשיכו בזה, ויברכו ברכה אחרונה בעלות השחר,

— ע"ד שמצינו במשנה<sup>380</sup> "מעשה ובאו בניו מבית המשתה אמר להם אם לא עלה עמוד השחר כו'" —

והעיקר — שיהי' עלות השחר דהגאולה האמיתית והשלימה, ש"לילה כיום יאיר", בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

[טרם צאתו התחיל לנגן "כי בשמחה תצאו".]



בעהמ"ס שאילת שלום (לשאלות פ' יתרו ס"ק טו) — בנוגע לברכה אחרונה (הובא באג"ק שם ע' שפד). וראה גם אג"ק חט"ז ע' קו. תו"מ ח"ד ריש ע' 71. ח"ט ע' 66. (380) ריש ברכות.

(378) לקו"ד ח"א ז, א.  
(379) ראה בהקדמה לספר לב העברי (ירושלים תרצ"ז) ב, ב הערה א — בנוגע לתפלת ערבית (הובא בשיחת י"א ניסן תשל"ז, ונתקן באג"ק ח"א ע' שנו). וראה הוראת